

AİLELERİN SINIF ÖĞRETMENLERİNE UYGULADIĞI MOBBİNG DAVRANIŞLARI*

Harun TÜRK**
Kasım KIROĞLU***

ÖZET

Mobbing; iş yerlerinde bir bireyin, belirli bir grup tarafından düşmanca tavırlara sürekli ve sistematik şekilde maruz bırakılması ve bu davranışlar sonucunda mağdur kişinin sağlığının bozulması olarak açıklanabilir. Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin, ailelerin uyguladığı mobbing davranışlarına yönelik algıları ve bu davranışlarla baş etme yöntemlerini nitel bir araştırma yoluyla incelemektir. Bu amaca ulaşabilmek için ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilerek, her sınıf düzeyinden 5 öğretmen olmak üzere, toplam 20 öğretmenle (10 erkek, 10 kadın) yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin birçoğunun mobbing mağduru olduğu belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin mobbing davranışlarına maruz bırakılmalarının nedenlerine ilişkin verdiği yanıtlar, mobbing uygulayan kişiden kaynaklı nedenler ve kurumsal nedenler olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, mobbing davranışlarına maruz bırakılan sınıf öğretmenlerinin sağlıklarının bozulduğu belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin birçoğunun, MEB'in yetersiz desteği ve yaşadıkları endişe nedeniyle, hukuksal mücadele yolunu tercih etmedikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mobbing, sınıf öğretmenleri, aileler.

MOBBING BEHAVIOURS THAT PARENTS IMPOSE ON PRIMARY SCHOOL TEACHERS

ABSTRACT

Mobbing can be described as the continuous and systematic exposure of hostile attitude at work by a group of people to a single person (humiliation, gossiping, questioning personal competence, threatening, defamation etc.) and as a result victims' health is negatively affected by these behaviors. The aim of this study is to examine perception of primary school teachers about mobbing behaviors that parents impose on and ways of coping with these behaviors through qualitative research. Semi-structured interviews conducted with 5 teachers at each class level, total of 20 teachers. Criteria sampling method used to collect data. Descriptive analysis technique used to analyze the research data. According to research findings, it was determined that most of the primary school teachers who participated to the study were mobbing victims. The responses given to the reasons for their exposure to mobbing were identified as person-based and institutional behaviors by primary teachers. Besides, it was determined that the health of the primary school teachers deteriorated who exposed to mobbing behaviors.

Keywords: Mobbing, primary school teachers, parents.

*Bu makale 11-14 Nisan 2018 tarihinde Ankara'da düzenlenen "17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (USOS 2018)" adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Milli Eğitim Bakanlığı, Sınıf Öğretmeni, harunturk5@gmail.com

***Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, november@omu.edu.tr

1. GİRİŞ

Mobbing kavramı ilk olarak hayvan davranışlarını inceleyen bilim insanı Konrad Lorenz tarafından ortaya atılmıştır. Konrad bu kavramı, küçük hayvanların büyük hayvanlara karşı birlikte hareket ederek, onları tehdit etmeleri olarak ifade eder (Leymann, 1996). Bu kavram daha sonra, Leymann tarafından iş hayatında çalışanların uğradığı tacizleri açıklamak için kullanılmaya başlanmıştır. Leymann, mobbing kavramını, iş hayatında bir ya da birden fazla çalışanın, bir başka çalışan üzerinde, süreklilik arz eden düşmanca ve etik olmayan davranışlar bütünü olarak tanımlar (Leymann, 1996). Mobbing kelimesi, yıldırma, psikolojik terör, taciz, zorbalık, mağdurlaştırma, bir kişiye karşı birlikte hareket etmek olarak tanımlanabilir (Einarsen, 1999; Hubert ve Veldhoven, 2001; Leymann, 1996; Zapf, 1999). Mobbing davranışları, belirli şartlar altında, aşama aşama oluşan davranışlardır. Alanyazında yapılan çalışmalara göre, kurumlarda mobbing davranışlarının oluşmasında, kurum kültürünün ve çalışanlardan kaynaklı faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir (Einarsen, 1999; Hubert ve Veldhoven, 2001; Leymann, 1996; Zapf, 1999). Kurumların yöneticilerinin liderlik vasıflarının yetersizliği, organizasyonun yetersiz örgütlenişi, işten kaynaklı stres faktörleri, iş kargaşası vb. gibi faktörler aşırı rekabet içeren bir iş ortamı oluşturarak, düşmanca bir ortamın oluşmasına katkı sağlar. Bu ortam kişiler arası sosyal gruplaşmalar ile kıskançlıkların oluşmasına neden olarak, mobbing davranışlarının kurumsallaşmasında etkili olabilir (Leymann, 1996; Zapf, 1999). Mobbing davranışlarının ortaya çıkmasında kişisel faktörler de dikkat çeker. Çalışma ortamında bireylerin rakiplerini aşağılamak istemesi, kıskançlık duygusu, kendisini ön plana çıkarma isteği, gruptan kaynaklanan baskı, mobbing uygulayan bireyleri motive edici faktörlerdir. Mobbing davranışlarına maruz kalan bireylerin, dürüst, işini iyi yapmaya çalışan, eleştiriye açık, çalışkan bireyler oldukları gözlemlenmiştir (Aquino ve Byron, 2002; Ertürk, 2005; Ocak, 2008). Ayrıca mağdur kişinin sosyal iletişim becerileri, öz yeterlilik ve öz güven algısı, bireyin cinsiyeti, mobbing davranışlarına maruz kalmasına neden olabilmektedir (Aşır ve Akın, 2014; Einarsen, 1999; Leymann, 1996; Zapf, 1999).

Konuya ilişkin yapılan çalışmalar, mobbing davranışlarının oluşumunu dört aşamaya ayırır: Anlaşmazlıkların ortaya çıkışı; anlaşmazlıkların artışı ve çözümsüz kalışı; yöneticilerin olaya geç dahil oluşu veya yanlı yaklaşımı; mağdurun işten ayrılışı (Leymann, 1996). Çalışma ortamında bireyler arası anlaşmazlıklar kaçınılmazdır. Bu anlaşmazlıklar “normal” olarak adlandırılabilir (Tigrel ve Kokalan, 2009). Bu anlaşmazlıkların çözüme kavuşmaması/kavuşturulmaması ise mobbing davranışlarının oluşumunu tetikleyen ilk kıvılcım olarak ifade edilebilir (Leymann, 1996). Bireyler arası sorunların çözülemeyişi, kişiler arası anlaşmazlıkların artmasına neden olur. Mobbing davranışları sergileyen bireyler, doğrudan ve açık bir şekilde, mağdur bireyin kişiliğini, özel hayatını, yaptığı iş ile ilgili yeterliliklerini hedef alan hakaret, dedikodu, iftira vb. gibi davranışlar sergilerler (Divincová ve Siváková, 2014; Mimaroglu ve Özgen, 2008). Bu süreçte iş arkadaşları tarafından sürekli ve belirli bir süre tacize maruz kalan kişi, yapılan davranışların doğası ve içeriğine karşı rahatsızlık duymaya başlar. Bu aşamada ötekileştirilen birey, kişisel saygınlığını kaybetmeye başlar ve iş arkadaşları ile sosyal ilişkilerini devam ettiremez hale gelir (Zapf, 1999). Yöneticilerin dedikodu ve şikayetleri sorgulamadan, araştırmadan doğru kabul ederek mağdur kişiyi cezalandırdığı belirlenmiştir. Bazı araştırmalar ise, yöneticilerin, mobbing uygulayıcısı olduğunu ya da mobbing davranışlarının uygulanmasına kasıtlı olarak müsaade ettiğini belirlemiştir (Einarsen, 1999). Bu durum yöneticilerin taraflı yaklaşımı nedeniyle, bireyin kendini

savunamaz ve işini yapamaz hale gelişi, profesyonel destek alışı ya da işten ayrılması ile sonuçlanabilir (Hubert ve Veldhoven, 2001; Leymann, 1996; Zapf, 1999).

Mobbing davranışlarının kurumlar ve bireyler üzerinde birçok olumsuz etkisi bulunmaktadır (Leymann, 1996; Zapf, 1999). Mobbing davranışları kurumlarda çalışma ortamında negatif bir atmosferin oluşmasına neden olarak, bireylerin performansını düşürür. Bireylerin kuruma olan inancı yıkılır ve kurumlarda personel değişiminin sık yaşanmasına neden olur. Bu durum ise kurumun üretim maliyetine ve niteliğine olumsuz yansır (Leymann, 1999). Mobbing davranışına maruz kalan bireylerin, sağlıklarının bozulduğu; bu kişilerde psikosomatik şikayetler, depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu, endişe, öz yeterlilik ve öz güven kaygısı gibi sorunların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir (Leymann, 1996; Nielsen ve Einarsen, 2012; Zapf, 1999).

Mobbing davranışlarına maruz kalan bireyler, bu davranışlarla baş etmek için bireysel ve hukuksal yollara başvurumaktadırlar (Mercanlioğlu, 2010; Şimşek, 2013). Bireylerin kişisel olarak, mobbing davranışını görmezden gelme, kendini savunma, iletişim kurma, profesyonel destek alma, davranışı kabullenme, durumu iş arkadaşlarıyla paylaşma gibi önlemler almaya çalışmaktadır (Çelebi ve Kaya, 2014). Hukuksal açıdan baş etme yöntemleri ise, dava açmak ya da yöneticilerle görüşerek mobbing davranışlarıyla ilgili yasal sürecin başlatılmasını sağlamaktır (Altunay, Oral ve Yalçınkaya, 2014).

Mobbing davranışlarına maruz kalan bireyler, bu davranışlarla baş etmek için bireysel ve hukuksal yollara başvurumaktadırlar (Mercanlioğlu, 2010; Şimşek, 2013). Bireylerin kişisel olarak, mobbing davranışını görmezden gelme, kendini savunma, iletişim kurma, profesyonel destek alma, davranışı kabullenme, durumu iş arkadaşlarıyla paylaşma gibi önlemler almaya çalışmaktadır (Çelebi ve Kaya, 2014). Hukuksal açıdan baş etme yöntemleri ise, dava açmak ya da yöneticilerle görüşerek mobbing davranışlarıyla ilgili yasal sürecin başlatılmasını sağlamaktır (Altunay, Oral ve Yalçınkaya, 2014).

1.1. Okul ve Mobbing

Aile çocuğun eğitim aldığı ilk kurumdur. Çocuklar, hayata dair ilk deneyimlerini aile vasıtasıyla elde eder. Çocuğun kişilik özellikleri, sosyal becerileri, algı ve düşünme kapasiteleri üzerinde ailenin yadsınmaz bir etkisi bulunur (Özgan ve Aydın, 2010). Çocuğun ilkökul yaşına gelmesiyle birlikte, öğretmen çocuğun hayatında ailesi kadar belirleyici olmaya başlar. Dolayısıyla öğretmen, aile ve öğrenci ilişkisinin en yoğun olduğu dönemin ilkökul dönemi olduğu söylenebilir (Kıldan, 2011). Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin en önemli ortağının aile olduğu ifade edilebilir (Kıldan, 2011; Meşeci, 2008). Sınıf öğretmenleri ve aileler öğrencilerin iyi bir eğitim alması gerektiği konusunda aynı fikirde olmalarına rağmen, zaman zaman öğrencinin başarısı, sınıf içi etkinlikler ve dersin işlenişi, öğrencilere davranış kazandırma süreciyle ilgili alınacak kararlar üzerinde farklı görüşlere sahip olabilirler (Lasater, 2016; Sadık, 2002). Konu ile ilgili yapılan çalışmalar, aileler ile sınıf öğretmenlerinin belirli ön yargılarla birbirlerine yaklaştıklarını belirlemiştir (Özer, Bozkurt ve Tuncay, 2014; Palmieri ve Palma, 2017). Sınıf öğretmenleri aileler tarafından, meslekleri ile ilgili niteliklerinin sorgulanması konusunda rahatsızlık hissederken, aileler ise öğretmenler tarafından çocukların akademik başarısızlıklarından, kendilerinin sorumlu tutulması korkusu yaşamaktadırlar (Carbonaro, 2014). Sınıf öğretmenleri ile aileler arasında ortaya çıkan bu anlaşmazlıklar, ailelerin sınıf öğretmenlerine mobbing davranışları uygulaması ile sonuçlanabilir.

Diğer kurumlarda olduğu gibi okullarda da mobbing davranışları meydana gelmektedir (Çelebi ve Kaya, 2014). Konu ile ilgili yapılan çalışmalar, öğretmenlerin; okul idarecileri, meslektaşları ve aileler tarafından mobbing davranışlarına maruz kaldığını göstermektedir (Celep ve Eminoğlu, 2012; Çiftçi, Saban, Şahin ve Pirinç, 2016). Okullarda öğretmenlerin mesleki yeterliliğine, kişisel saygınlığına, sosyal ilişkilerine yönelik mobbing davranışları ortaya çıkmaktadır (Altunay, Oral ve Yalçınkaya, 2014; Çomak ve Tunç, 2012). Bu davranışlar sözel tehditler, aşağılanma, küçümsenme şeklinde gerçekleşerek, öğretmenlerde tükenmişlik, stres, huzursuzluk, işe gitmek istememe, motivasyon kaybına neden olmaktadır (Čech, 2010; Cemaloğlu ve Ertürk, 2008; Çınar ve Akpunar, 2017; Yaman, Vidinlioğlu ve Çitemel, 2010). Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin, mobbinge yönelik algıları ve bu davranışlarla baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır:

1. Aileler sınıf öğretmenlerine ne tür mobbing davranışları uygulamaktadır?
2. Sınıf öğretmenleri, ailelerin kendilerine uyguladıkları mobbing davranışlarının nedenlerine yönelik ne düşünmektedir?
3. Sınıf öğretmenleri, ailelerin kendilerine uyguladığı mobbing davranışlarıyla nasıl baş etmektedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Sınıf öğretmenlerinin, ailelerin uyguladığı mobbing davranışlarına yönelik algıları ve bu davranışlarla baş etme yöntemlerinin incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, bireylerin olay ve durumlara yönelik yaşantılarını ayrıntılı bir şekilde inceleme fırsatı sunar (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimsek, 2008). Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin mobbing davranışlarına yönelik algılarının kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak sağladığı için olgubilim deseni tercih edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak bir demografik bilgiler formu, bir de yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi, katılımcıların araştırılan konuyla ilgili aklında bulunan duygu, düşünce, tutum, şikayet ve inançlarının detaylı incelenerek veri elde edilmesinde etkili bir yöntem olması, hazırlanan sorulara ek olarak, görüşme sırasında farklı soruların sorulmasına imkan vermesi nedeniyle tercih edilmiştir (Merriam, 2013; Patton, 2014). Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırma soruları ve alan yazındaki bilgiler doğrultusunda, sınıf öğretmenlerinin, ailelerin uyguladığı mobbing davranışlarına yönelik algıları ve bu davranışlarla baş etme yöntemlerini ile ilgili bilgi elde etmek için oluşturulmuştur. Görüşme formunda, sınıf öğretmenlerinin mobbing davranışlarına yönelik algıları ve bu davranışlarla baş etme yöntemleri ile ilgili sorular yer almıştır. Görüşme sorularının ön uygulaması çalışmaya dahil edilmeyen bir sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Bu ön uygulamadan yola çıkarak görüşme formu üzerinde son değişiklikler yapılarak görüşmeler yapılmıştır.

2.3. Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, araştırılan konu ile ilgili belirli nitelik ve yaşantılara sahip kişilerin çalışmaya dahil edildiği örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu nedenle, Samsun ilinin dört farklı ilçesinde (Atakum, Canik, Çarşamba ve İlkadım) görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinden çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenlerle örneklem oluşturulmuştur. Örneklemin oluşturulma sürecinde, her şube seviyesinden beşer öğretmen ile çalışılarak, toplamda 20 öğretmen (10 erkek, 10 kadın) ile çalışılmıştır. Çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mesleki deneyim aralığı 10 yıl ile 44 yıl arasında değişmektedir.

2.4. Verilerin Toplanması

Görüşmeler, katılımcıların randevu verdikleri saatlerde, ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin sağlıklı kaydedilmesi amacıyla ses kaydı yapılmış; ayrıca görüşme sırasında verilerin analizinde kolaylık sağlaması amacıyla çeşitli notlar alınmıştır. Görüşmelerin tamamlanmasının ardından, kayıtların çözülmesi yapılmıştır. Katılımcıların isimleri kullanılmayıp, kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalar S1, ..., S20 şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika ile 50 dakika arasında sürmüştür. Görüşmelerin word ortamına aktarılmasından sonra 81 sayfa veri elde edilmiştir.

Tablo 1.
Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Sınıf Düzeyi	Sıra No/Cinsiyet	Kod İsim	Kıdem	Veli Sayısı	İlçe
1. Sınıf	1E	S1	32	42	Çarşamba
	2K	S2	31	68	İlkadım
	3E	S3	10	34	Çarşamba
	4E	S4	37	40	Canik
	5K	S5	29	60	Atakum
2. Sınıf	6E	S6	31	38	Çarşamba
	7K	S7	23	84	Canik
	8K	S8	23	44	Çarşamba
	9E	S9	44	58	İlkadım
	10K	S10	21	60	Atakum
3. Sınıf	11K	S11	21	42	Çarşamba
	12E	S12	38	46	Atakum
	13K	S13	25	72	Atakum
	14E	S14	37	56	İlkadım
	15E	S15	20	70	Canik
4. Sınıf	16E	S16	35	44	İlkadım
	17K	S17	22	60	Canik
	18K	S18	32	66	İlkadım
	19K	S19	28	66	Canik
	20E	S20	21	56	İlkadım

2.5. Verilerin Analizi

Görüşmeler sonucunda ulaşılan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz; yapılan çalışma sonucunda ulaşılan verilerin, araştırmacı tarafından daha önceden belirlenen temalara göre açıklandığı, çalışmaya katılan bireylerin görüşlerinin açık bir şekilde doğrudan alıntılar yapılarak neden-sonuç ilişkisi kapsamında yorumlandığı analiz tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Görüşme sonucunda ulaşılan veriler üzerinde kodlamalar yapılmış, daha sonra kodlar bir araya getirilerek, araştırma sonuçlarının ana hatlarını oluşturacak temalar oluşturulmuştur. Bu temalar üzerinden betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin azaltılması, organize edilmesi, sonuç ve doğrulama, bulguların özetlenmesi olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin sunumunda farklı görüşler yansıtılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu görüşlerin temaya uygunluğuna dikkat edilmiştir (Mason, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için bazı çalışmalar yapılmıştır. Güvenirliği artırmak amacıyla, örneklem farklı sınıf düzeylerinde ve farklı ilçelerde görev yapan sınıf öğretmenleriyle oluşturulmuştur. Katılımcıların düşünceleri, kendilerinin bilgisi dahilinde, ses kaydı yapılarak, detaylı ve sağlıklı bir şekilde kayıt altına alınmıştır. Görüşme verilerinin analizi sürecinde uzman bir akademisyenden danışman desteği alınmış ve görüşme kayıtlarının doğru çözümlenmesi uzman tarafından kontrol edilmiştir. Çalışmanın geçerliliğini sağlamak amacıyla, verilerin toplanması ve yorumlanması iki kişi tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra, katılımcılar ile tekrar görüşülerek, kendi düşüncelerinin doğru yansıtılıp yansıtılmadığı teyid ettirilmiştir. Dış geçerliğin sağlanması amacıyla, araştırmanın aşamaları ayrıntılı anlatılarak, diğer araştırmacıların çalışma ile ilgili detaylı bilgi sahibi olması ve benzer çalışmaları yapılması için rehber olunmaya çalışılmıştır (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3. BULGULAR

Bu bölümde sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular, ana ve alt temalar çerçevesinde, gerekli yerlerde doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur. Analiz sonucunda elde edilen bulgular sınıf öğretmenlerinin mobbing davranışlarına yönelik görüşleri, bu davranışların nedenleri ve mobbing ile baş etme yöntemleri ana temaları etrafında organize edilmiştir.

3.1. Okul Ortamlarında Sınıf Öğretmenlerine Baskı unsuru Olarak Aileler

Yapılan görüşmelere göre, sınıf öğretmenleri ailelerin kendilerine baskı uyguladıklarını, bu nedenle kendilerini sınıf içerisinde rahat hissetmediklerini; ailelerin kendilerini başka öğretmenlerle kıyasladıklarını, takip ettiklerini, bu durumun eğitim öğretime olumsuz yansıtıldığını ifade etmektedir:

S2- Velilerin artık çok değiştiğini görüyorum. Velilerin öğretmenler üzerinde, aşırı derecede mobbing uygulaması var. Baskı, eleştiri. Bunu bilen veli de yapıyor, bilmeyen veli de yapıyor. Yani mesleğimizi yapamaz durumdayız.

S7- Okullar değiştikçe veliler farklılaştı. Buraya geldim, burada çok farklı bir veli potansiyeli gördüm. Nöbet tutmak bile o kadar şey ki burada, risk gibi. En ufak bir şeye ambulans çağırılıyor. "Niye? Veli şikayet eder, hesap sorar, aman ambulans

çağırılım.” Bir önceki okulum o kadar değildi. Orada veli biraz daha gerideydi. Burada çok müdahale var, çok takip var, çok kontrol var, yani öğretmen kımıldayamıyor. Özgür değil bence, rahat değil öğretmen. Verin siz kırk tane öğrenciyi sınıfa, ondan sonra bunları eğiteceksin, öğreteceksin, davranış kazandıracaksın ama kapıda bir tane eli sopalı biri bekliyor. Sesini bir tık yükseltemezsin. Ama öğretmen bir mucize gerçekleştirecek yani orada işte.

S4- [Hiçbir şeye karışma] “Bir ay canlı kal, git paranı al; yoksa belanı satın al.” Buna rağmen, ben gereğini yapıyorum da, ben ceketimi alıp gitmek üzere olan bir öğretmenim. Fazla umurumda değil. Ama genç öğretmenler ne yapacak? Geçmişe göre veli profili daha berbat.

Dördüncü sınıf öğretmeni olan S17, gelecek yıl birinci sınıf okutacağını, yeni ailelerle tanışacak olmasından dolayı endişe duyduğunu; ailelerin farklı farklı beklentilerinin olmasının işlerini zorlaştırdığını dile getirmektedir:

Seneye birinci sınıf okutacağım ve öğrencilerden değil, velilerden korkuyorum. Sürekli müdahale ediyorlar, her şeye karışıyorlar. Kendini takip ediliyor olarak görüyorsun, takip edilen bir insan yeteri kadar başarı gösterebilir mi? Sürekli tedirgin olur. Başarı gösteremez... Her an takiptesin, her an. “Bedende [oyun ve fiziki etkinlikler dersinde] niye böyle yapıyorsun? Öbür öğretmen bunu böyle yapıyor, sen niye böyle yapıyorsun?” Sürekli eleştirme, karşılaştırma. Mesela birinci sınıfta öğretmen seçme olayı var. Biz diyoruz, “Bizi böyle bir şeye alet etmeyin, kim [hangi öğrenci] geliyorsa onu alırız.” Yani seçilen öğretmen olmak hiç iyi değil. Beklenti farklı, herkesin beklentisi farklı. Kiminin akademik yönden beklentisi olur, kiminin sıcakkanlılığından beklentisi olur, kiminin sosyal aktivite beklentisi olur. Neye göre iyi bir öğretmen? Bir öğretmen her şeyi karşılayamaz.

3.2. Ailelerin Sınıf İçi Etkinliklere Yönelik Mobbing Davranışları

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri, ailelerin sınıf içi etkinliklere fiili olarak müdahale etme eğilimde olduklarını; bazı ailelerin öğrencilerin sınıf içerisinde oturduğu yere müdahale ettiğini, kimi ailelerin ise kendilerini ödevler konusunda eleştirdiğini belirtmektedir. Sınıf öğretmenleri S1 ve S7, ailelerin, sınıfta çocuklarının oturduğu yere müdahale etme çabalarını şu şekilde değerlendirmektedir:

S1- İlk toplantımızda bir velimiz sınıf annesi oldu. Sınıf annesi ikinci günden itibaren, “Bu sınıf artık benim.” gibi bir davranış sergilemeye başladı. İlk ders başlamadan önce, sınıfta veliler arasında bir tartışma yaşanmış. [Tartışma konusu] “Benim çocuğum buraya oturacak”... Yemek yaptığım ocağa [sınıfa] karışıyor.

S7- Mesela çocukların yerini değiştiriyorum. Çocuğu aldım, diğerinin yanına oturturdum. Geliyordu [anne], “Hocam benim çocuğumu onun yanına oturtma.” Direkt müdahale ediyor. Gidip hemen şikayet ediyor [okul idaresine]. “Hoca hanım bizi dinlemiyor, kafasına göre yapıyor.”

Meslektaşıyla aynı düşünceleri paylaşan S10, ailelerin sınıf içinde öğrencilerin oturduğu yerlere müdahale etmeye çalıştıklarını; ayrıca sosyal mesajlaşma programları üzerinden ders içinde kullandıkları yöntemleri eleştirdiklerini dile getirerek, ailelerin kendisine baskı kurduğunu iddia etmektedir:

Benim sınıfım seçme bir sınıf. Çocuğu otururken bile, illa ön sırada oturacak. Başka yere oturtuyoruz, "Camdan rüzgar gelir, yok kaloriferden ısınır." Yani böyle sürekli öğretmeni rahatsız etme durumu var. Veli yazmış işte, what's app grubunda, "Benim çocuğum bu konuyu anlamadı, kimlerin çocuğu anladı?" Veli işte video atmış, "Bundan anlatarsanız daha iyi anlar." [Ailelere] Dedim ki, "Ben bu şekilde anlatıyorum. Beğenen böyle [kabul etsin], beğenmeyen başka bir çaresine baksın ya da okula göndermeyin kendiniz anlatın çocuğunuza, madem bu kadar iyi biliyorsunuz." Burada ne yapmaya çalışıyor? Bana baskı kurmaya çalışıyor veli.

S13, beraber çalıştığı ailelerin meslektaşları olmaları nedeniyle işine müdahale etme eğiliminde olduklarını; ancak kendisinin buna müsaade etmediğini belirtmektedir:

Benimkiler [öğrencilerim] genellikle müdür ve öğretmen çocukları, seçilmiş bir sınıf gibi. Ben öğretmensem onlar profesör gibi davranmaya çalıştılar. 36 velimin, 6 tanesi öyleydi. [Ailelerin] Öyle birbirlerinden de etkilendikleri oldu ama hadsizlik olarak göreceksen 2 kişidir. "Hocam şunu vermeyecek misin? Bunu vermeyecek misin? Şu kaynağı vereyim mi size? Ya da önce şu konuyu değil de, bu konuyu verdiniz." gibi.

Öğrencinin halasının ders saatlerinde sınıf içerisinde bir buçuk ay oturduğunu belirten birinci sınıf öğretmeni S2, bu duruma müsaade etmeyince halanın kendisini şikayet ettiğini, yaşananlardan etkilenen diğer ailelerin de kendisine şüphleyle yaklaştığından bahsetmektedir:

[Çocuğun halası] Okula ilk geldiği günden itibaren çocukla birlikte oturdu, tam bir buçuk ay oturdu çocuğun yanında. Her gün söylediği şu, "Tamam hocam, yarın oturacak sınıfta, yalnız oturacak sınıfta." Geliyor çocuk oturmuyor, [hala] tekrar oturuyor sınıfta. Ertesi gün oluyor, "Yarın oturacak hocam." Bu şekilde ifade ede ede, bir buçuk ayı doldurduk... Meğer o oturduğu bir buçuk ay da, benim her davranışımı not almış, bir dilekçe doldurmuş ki alakasız şeyler yazarak, abartarak. Bu [hala] dedektiflik yapmış. Bir kameraya çekmemiş yani. Onun dışında hepsini yapmış... "Bakın görüyorsunuz, artık oturmayacaksınız." deyince, o zaman gitti beni milli eğitime şikâyet etti. "Öğretmen beni sınıfa almıyor. Öğretmenimiz [sınıfta] düdük çalıyor, çocuklara bağıyor." diye. Bağıyor dediği de, okutmak için. "Harflerin sesini, birlikte bağırarak söyleyelim çocuklar, ağızımız açılınsın kapansın, ses çıkartalım." dediği bağırma bu. Tutturdu çocuk korkuyor, onun için... Sonra ondan [haladan] etkilenen velilerden birkaçı, "Acaba sınıfta bir problem mi var?" diye eleştirmeye başladı beni. Onları da olumsuz etkiledi bu durum. Onun söylemlerini duyan veliler, inanmaya başladılar. [Diğer aileler] "Gerçekten bu sınıfta problem mi var? Bir şey mi var? Neden böyle? Her gün ağlayan çocuk sayısı artıyor sınıfta." demeye başladılar. Veliler zannediyorlar ki öğretmen çocuklara bir şey mi yapıyor da bizim çocuklarımız ağlıyor, bizi istiyor yanına." diye düşünmeye başladılar... "O [hala] duruyorsa, biz de duralım o zaman. Biz de oturabilir miyiz?" Onlar da beni baskı altına almaya başladılar... Kapıda bekleyip dinleyen velilerim olmuş, bir başka öğretmen arkadaşım görmüş. "Ne kadar ayıp yaptığınız şey demiş, ne yapıyorsunuz siz demiş?" Sürekli izleniyor hissi, üzerinde psikolojik bir baskı var yani.

Bir köy okulunda müdür yetkilik yaptığı dönemde ailelerin kendisiyle ilgili dedikodu yaptığını belirten S3, bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Bir yerde müdür yetkililik yapıyorduk. Biliyorsunuz hem müdür, hem hademe, hem öğretmen oluyorsunuz... Orada tuvaletleri de yeni yaptırmıştık, velilerin katkısıyla. [Öğrenciler] Tuvaleti bayağı bir pisletmişler. Dedim ki [öğrencilere] “Böyle olmaz. Herkes eline su alıp döksün, temizlesin.” Temizlik bilinci oluşturmaya çalıştık. Bu velilere şey olarak gitmiş. Öğretmen bez aldırılmış çocuklara, tuvaletin deliğine kadar temizlemişler. Köyde başlamış bir dedikodu.

S3 ile benzer bir anı yaşayan S6, geçen yıl bir ailenin, çocuğuna sınıfın tamamını sildirdiği iddiasıyla Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) ve ilçe milli eğitime kendisini şikayet ettiğini şu şekilde açıklamaktadır:

İkinci sınıftayken, çocuk yere su döktü, sınıfın kenarına döktüğü suyu silmiş. Daha sonra [öğrenci] bunu evde nasıl anlattıysa, öğretmenim pas pas mı yaptırdı, diye anlattı bilmiyorum. [Anne] “Siz sınıfın tamamını çocuğa sildirmişsiniz.” dedi. O kadar gereksiz bir itham ki. Öyle olmayacak bir şey ki. Nasıl sınıfın tamamını sildiririm ona? Komple bir sınıfı nasıl sildiririm ona? Veli beni idareye ve daha sonra BİMER’e şikayet etmiş.

Bir öğrencisine olumlu davranış kazandırmaya çalışan S16, bu duruma ailenin verdiği tepkiyi yadırgamaktadır:

Öğrencilerimden bir tanesi [olumsuz davranışlar sergileyen öğrenci için], “Öğretmenim senin arkandan hareketler, hı mı gibi, dudak büktü.” dedi. [Bu öğrencinin] Babasıyla konuştum, yaptığını anlattım. Babası bana telefon açtı, “Benim kızım yapmaz, benim kızım bana yalan söylemez. Sen peşin hükümlü yaklaşıyorsun.” dedi. Baba telefonda agresifti, sinirliydi, öfkeliydi. Benim söylediklerime inanmıyor, çocuk yalan söylüyor, çocuğun söylediğine inanıyor. Burada ne oldu? Benim dört yıllık emeğim var, onu [öğrenciyi] düzeltmek için uğraşım. O kadar emek harcadım, veli bir kalemde sildi bütün uğraşlarımı.

Geçmiş yıllarda yaşadığı bir olayı anlatan S6, başka bir sınıfta davranış problemleri olan bir öğrencinin okul idaresi tarafından sınıfına verilmesi üzerine, bu öğrenciyi sınıfa istemeyen ailelerin, 2. sınıftan başlayarak 4. sınıfa kadar kendisini baskı altına aldığını, bu süreçte okul müdürünü baskı aracı olarak kullandığını, hatta ailelerin kendisiyle ilgili yerel bir gazetede haber üretme çabası içerisine girdiğini dile getirmektedir:

İdare bu sıkıntılı öğrenciyi, bana verme kararı aldı. Ben de şöyle düşündüm, öğrenciye verebilecek bir şeyler varsa, yardım edebileceksen, edeyim. Ve aldım, daha doğrusu almama gibi lüksüm yok. Çocuk sınıfımıza geldi. Yaramazlık devam ediyor. Sonra biz bunu psikoloğa yönlendirdik. Çocuk bir ilaç kullanmaya başladı. Tabii o ilaçları kullanmaya başladıktan sonra çocuk kendine geldi. Çocuk sınıfın en iyi öğrencilerinden birisi olmaya başladı. Ama ilk etapta bu çocuğun sınıfa gelmesini, diğer veliler kabullenemedi. Burada diğer veliler, çocuklarının durumu iyi olan veliler, sınıf annesi devreye girdi. “Hocam bu öğrenciyi bu sınıftan atalım”... Bu olay ikinci sınıfta başladı dördüncü sınıfta bu çocukları gönderene kadar devam etti. “S6 hoca bir hata yapsa da biz bunu gün ışığına çıkartsak, en azından biz S6 hocayı cezalandırsak, yani S6 hocayı dize getirsek.” Kendi çocuklarının çok akıllı olduğunu, sorunsuz olduğunu; bu sınıfa sorunlu öğrenci geldiğinde sınıfın düzenin bozulacağını ya da bozulduğunu [düşünüyorlardı]; dolayısıyla bu çocuk gitmezse biz çocuklarımızı alacağız [diyorlardı]. Dört ya da beş veli şikayetçiydi, bazı veliler pes etti, ama bu bayan [sınıf annesi] pes etmedi. Bir telefon geliyor. “Hocam biz acilen toplantı

istiyoruz. Niçin? Sınıfta birtakım olaylar varmış. Neymiş olaylar? O onu itmiş, bu bunu itmiş. Işık söndürülmüş. Benim kızım yere düşmüş.” Beni ama bayağı rahatsız ettiler... En basitinden bir öğrencimi ben saçından dolayı uyardım. “Oğlum bu yakışmamış.” dedim. Ben bunu deyince akşam çocuk berbere gitmiş. “Öğretmenim bu saçı beğenmedi.” demiş. Berber de “Nasıl beğenmez? Öğretmen saçla sakalla mı uğraşılıyor?” demiş. Buradaki yerel bir gazetede de muhabirlik yapıyormuş berber. “Öğretmen hakkında bir yazı yazayım.” demiş. Gel zaman git zaman bu bana kadar ulaştı. Yani böyle öğretmenin ağzından çıkan her kelime, her cümle cimbızla aralardan çekiliyor... Müdür bey gittikten sonra buraya yeni bir müdür atandı. Bu müdür atandıktan sonra, bu olay yine gün yüzüne çıktı. “Öbür müdürle bu işi halledemedik, bu çocuğu bu sınıftan attırılmaz ya da biz çocukları sınıftan diğer sınıflara alarak, S6 hocaya bir ders verelim.” Yeni gelen müdür bana, “Sınıf annesinin çocuğunu bu sınıftan alsak da başka sınıfa versek, mahsuru var mı?” dedi. “Mahsuru yok ama sebep ne?” dedim. “O sınıfta bir çocuk varmış, diğer öğrenciyi sürekli dövüyormuş. Bu nedenle bir müdür arkadaşım telefon etti bana.” dedi. Yani bizim müdüre bir başka okul müdürü telefon edip öğrencinin sınıf değişikliğini talep ediyor.

Meslektaş S6 gibi benzer bir anı yaşayan S14, bazı ailelerin farklı etnik kökene sahip öğrencilerin sınıftan ayrılmasını istediklerini; ailelerin bu istekleri nedeniyle onlarla anlaşmazlık yaşadığını ifade etmektedir:

Ben çok çektim üçüncü sınıfa kadar velilerimden. Birinci sınıfta dersin ortasında, kapı çalmadan, aniden girerlerdi. Kulaklarını kapıya koyup dinleyen veliler de vardı. Kapıyı açtığımda, kapıdaydı aniden içeri dalıyorlardı. Çünkü konuşulanları dinliyor [anne]... İkinci bir husus bu sene ayrı bir olay oldu. Sene başında sınıf annesi sınıfın boyanması konusunda para toplamak için velilere mesaj atmış. Ben bunun yanlış olduğunu söyledim. Böyle bir talepte bulunamayacağını söyledim. Bu konu ile aramızdaki çatışma başladı. Daha sonra bana dedi ki, “Sınıftan Iraklıları atacaksın. Ben nasıl atacağım?” dedim. Çocukların bitlendiğini iddia ediyordu. Ben kimsede bit görmedim. İdareye gidip, sınıfta bit olduğunu söylemiş. Sınıfta bit olsa, ben çocuğun yanına oturuyorum, elinden kalemi alıyorum, bana da geçer daha bu [bit]. Bütün velilere mesaj atmış bana karşı, onları örgütlemek için... [Çocuğunu alıp] Çekiyor gidiyor başka okula. Altı veliyi de götürdü o okula. Bunları şey yapıyor, örgütlüyor. Güya sınıfı boşaltacak. Aradan bayağı bir zaman geçiyor. Okulun hakkında şöyle, böyle diye dedikodu yapıyor. Benim hakkımda dedikodu yapıyor. “O okul iyi değil, öğretmen küfür ediyor.” diyor... Aynı anne, çocuğunun en önde oturmasını istiyor, diyor. Hatta ön sıradan kaldıramadık çocuğu... Şikayet edildiğimi müfettişler gelmeden bir gün önce öğrendim. Benim öyle bir şikayetten de haberim yoktu. “Öğretmen çok ödev veriyor.” diyerek velilerin bir kısmını örgütlüyor, bazı velileri ise “Öğretmen ödev vermiyor.” diye örgütlüyor. Halbuki öyle bir şey yok. Bir gün bana geldi, “Oyun ve fiziki etkinlikler dersinde, serbest etkinlik derslerinde, sen çocuklara matematik yaptıracaksın.” dedi. Ben de “Böyle bir kural yok. Dersin içine sen karışamazsın. Benim elimde bir plan var, ben o plan doğrultusunda çalışırım. Senin öyle bir yetkin yok.” dedim.

Bazı katılımcılar dersin işlenişi ve ödevler konusunda ailelerden farklı farklı eleştiriler aldıklarını ifade etme ihtiyacı duymaktadır:

S5- Mesela ilk başta ne dedi [veli], “Ödev çok, yapamıyorlar.” Başka bir veli dedi ki, “Ödev az.” Bak bak, biri başka bir şey söylüyor, diğeri başka bir şey söylüyor.

S12- Çocuğuna sert bakarsan niye baktın? Çocuğa gülersen disiplin bozuldu. Aile karışıyor işin içine. Kimisi öyle istiyor, kimisi böyle istiyor. Onun için fazla karıştırmamak lazım aileyi o konulara. “Az ödev verdin, çok ödev verdin, şu şöyle oldu, bu böyle oldu, işte şöyle kitap okusun, böyle matematik yapsın, az beden eğitimi yapsın.” Çocukların [haftada] 5 saat oyun ve fiziki etkinlikler dersi var, bunu devlet vermiş. Hava yağdığı zaman içerde oyunlar oynuyoruz. Ama içerde alıp oynadığın zaman, veli beklerken içeride, “Bu sınıfta gürültü var.” Yahu gürültü olacak tabii, ders oyun ve fiziki etkinlikler.

Derslerde akademik olarak başarısız olan bir öğrencisine verdiği notların, aile tarafından beğenilmediğini ifade eden S7, bu anısını şu şekilde anlatmaktadır:

Çocuk aslında çok başarısız, veli toplantısında geliyor [anne], “Benim öğrencim [çocuğum] başarılı bir öğrenciydi, hakkını yedin hocam.” diyor. İlk dönem verdiğiniz notu, ikinci dönem, veli toplantısında bu şekilde değerlendirebiliyor veli. Bu cesareti gösterebiliyor veli. “Benim çocuğum yapıyor her şeyi ama öğretmen yapmıyor gösteriyor” diyor.

3.3. Ailelerin Sınıf Öğretmenlerinin Kişiliğine Yönelik Mobbing Davranışları

Çalışmaya katılan bazı sınıf öğretmenleri, ailelerin çocuklara öğretmenler tarafından şiddet uygulandığı iddiasını öne sürerek kendilerine mobbing uyguladığını dile getirmektedir:

S1- Benim arkamdan bu anne baba okul idaresine başvuruyor, ilçe milli eğitime gidiyor. Yani buradaki yönetim kademelerinde, her yerde konuşuluyor olay. İşte, “S1 işkence yapıyor çocuklara falan filan.” Yirmi beş kişilik bir sınıfımız var. Bir tek o aile böyle bir şikayette bulunuyor. Benim tabii haberim yok. Onlar anlatmış, “İşkence yapıyor, böyle yapıyor, mahkemeye vereceğiz, vuracağız, kıracağız.” Ben tabii işimi yapıyorum o dönem.

S18- Diyelim ki bayramlarda gösteriye hazırlarken çocukları, dakikalar geçmesin diye hızlı hareket ediyorum, kolundan tutuyorum çocukların, onu bir şey [saldırı] gibi düşünüyor [anne]. Nereden tutacağım çocukları? Başından mı tutacağım sıraya sokarken.

S4- Ben çocuklara kaba davranıyorum diye şikayet edildim. Fakat kaba davranışı ispat edecek, dayak, tokat, tekme yok. Burada cinsel istismar haricinde, her şey ileri sürüldü. Belki de yaşım nedeniyle onu söylemediler. İki aile şikayet etti. Uydurma sebeplerle şikayet etti. Mesela şikayette, “Çocukları hırpalıyor, dövüyor, para topluyor.” Kaldı ki çocuklardan bir veya iki tanesi [bizi dövüyor] deseydi, herhalde ceza alırdım... Şimdi seni [öğrencileri] dövdü diyerek, kaba, saba bir insan yaparak toplumun dışına atıyor.

S9- Veli toplantısı yaptık. Ben de zaten orada duydum. [Aileler] Benimle diyalog kurmadan, kendi kendilerine what's app'ta dedikodular yaparak, benim aleyhimde bir sürü şeyler uydurmuşlar. “Çocuklarımıza vuruyor, dövüyor, şöyle yapıyor, böyle yapıyor.” diye. Bizim arkamızdan bir sürü dedikodu uydurmuşlar... “Ne zaman vurdu? Bir buçuk ay önce vurmuşsun. Bir buçuk aydır sen neredesin?” dedim. “Her

gün buradasın. Bir buçuk aydır niye gelip bana söylemiyorsun? Niye kızmıyorsun bana?” Diğer sınıflarda yapılan sosyal çalışmalara özeniyor, o sınıfları daha iyi zannediyor. Bu nedenle o sınıfa almak istiyor [çocuğunu]. Okul idaresi de buna izin vermeyince, bu sefer başka yolları deniyor.

Bazı katılımcılar ise öğrencilere cinsel taciz uyguladıkları gerekçesiyle zan altında bırakılıyor olmaktan şikayet etmektedir. Bir ailenin, başka bir ailenin çocuğuyla ilgili yaşadığı olayı kullanarak kendisine iftira attığını belirten S14, ailenin bu davranışının sebebi olarak ise, karnede öğrenciye verdiği notları görmektedir:

Şimdi mesela birinci sınıfta beş buçuk yaş grubu bir çocuk vardı. Çocuk tuvaletten döndüğünde pantolonunu çekememiş. Hatta pantolonuna idrarını kaçırmış. Sınıfa gelince pantolonu düştü. Düğmeleyememiş. Ben de tuttum, çektim. Diğer çocuklar da vardı[sınıfta]. Çocuklara çektiriyorum genelde de... Daha sonra, on beş tatil geldiği zaman, bir kız öğrenci matematikte başarılı değildi, ona karnede iyi vermişim. Veli beni, “Niye ‘çok iyi’ vermedin?” diyerek şikayet etti, soruşturma geçirdim. Bu veli, “Öğretmen [öğrencinin pantolonu çekmemi kastederek] çocuğu taciz etti.” demiş. Böyle olaylar uydurmuş, tamam mı? Elimde şeyleri de var, attıkları mesajlar da. Bana on iki tane mesaj atmış. “Sen benim çocuğuma çok ödev veriyorsun. Filozof mu yapacaksın? Sen işte x öğrenciyi taciz etmişsin. Niye taciz ettin?” Ondan sonra ben cevap vermedim [mesajlara]. Böyle mesajlar yazmaya devam etti. “Sen öğretmen misin? Biz çocukları çalıştırıyoruz, a, b [harf] öğretmekle öğretmen olunmaz. Benim çocuğuma [karnede] iyi verdin, hiç okuyamayanlara [öğrencilere] da iyi verdin.” diye mesajlar attı.

Benzer ithamlara maruz kalan S4, bu durumun kendisinin özel hayatını da hedef alan bir iftira olduğunu dile getirmektedir:

Bir önceki soruşturmamda, afedersin, bir cinsel taciz yoktu, hatta onu bile ima eden ifadeler vardı, çok net hatırlıyorum. Kız çocuklarıma ‘sekreterim’ demişim. Bir drama oyunundaki sekreter kelimesini alıyor, “Kız çocuklarına benim sekreterim.” dedi. Bundan ne çağrıştırmak istiyor aklınca, çocuğun cinselliğini dedesi yaşındaki öğretmenin sofrasına koyabiliyor. Düşünebiliyor musun ne kadar iğrenç bir hadise? Senin burada özel yaşamını, konumunu hepsini anında, hiçbir kural, hissiyat tanımadan infaz ediyor.

Bazı katılımcılar ailelerin kendilerini gece geç saatlerde aradığını, telefona cevap vermediklerinde ise “ilgisiz öğretmen” olarak etiketlenmekten korktuklarını ifade etmektedir:

S10- [Aileler] Gece geç saatlerde beni arıyorlar, çocuğun durumunu soruyorlar, sesi [harfi] kapamadı, “Şu sesi[harfi] bir söyler misiniz?” Diyorum ki onlara: “Beni [akşam]7’den sonra kesinlikle arayamazsınız, çok önemli bir şey olmadığı sürece. Mesaj atın, çocuk gelmeyecekse falan.” Bunlar beni arıyorlardı ve saatlerce konuşuyorlardı. “Hocam eşim çocuğa şöyle yapıyor da, söyler misiniz? Yapmasın.” Bu kadar ileri gidiyorlar. Saat 9’da, 10’da beni arıyorlardı.

S20- Veli rahatlıkla saat 8’de, 9’da, 10’da arayabiliyor sizi. Eşiniz, aileniz oluyor pat telefon geliyor. Artık iletişimin de dozajı arttı yani. Nezaketten cevap vermeye çalışıyorsunuz ama. Açmadığım zaman velinin beni başka yönden eleştireceğini düşünüyorum. Öğretmen çocuklarla ilgilenmiyor denilebilir.

S8- [Anne] Gece 11:30'da beni arayıp, emir vererek, "Siz neden insan ayırıyorsunuz? Benim çocuğumu ben size teslim ettim. Ben size demedim mi benim çocuğumu etkinliklere alın hocam. Ben çok sinirlendim hocam? Niye böyle yaptınız?"

Yeğenin hayatını kaybetmesi üzerine, okulda gidemediğini ifade eden S1, daha önce de sorun yaşadığı bir ailenin, diğer ailelere, öğretmenlerinin ailevi sorunları olduğunu ifade eden bir mesaj attığını dile getirmektedir:

Benim yeğenim kötü bir şekilde hayatını kaybetti. Cenaze nedeniyle rapor aldım. Yine aynı anne, what's app grubundan, "Öğretmenimiz ailevi sorunları nedeniyle okula gelemeyecek." diye açıklama yaptı. Telefondaki bu açıklamayı görünce, "Ailevi sorunumuz yok, cenazemiz var." yazdım... Üç gün sonra okula dönünce, veli toplantısı yaptım. "Burada bir şey paylaşıldı, sizin gönlünüz rahat olsun, ben ailevi sorunları olan bir öğretmen değilim. Benim anlayışına göre, ailevi sorunları olan adam, bu sorunları işine yansıtır. 'Çocukları birinci sınıfa verdik, bizim çizgisiz kağıt gibi gördüğümüz çocuklar, sorunlu öğretmene düştü.' diye aklınız geride kalsın."

Bir ailenin kılık kıyafetine eleştiriler getirdiğini belirten S15, bu durumu yadırgamaktadır:

[Çocuğuyla] İlgilenmiyorum diye iki gün sonra geldi [baba]. Cuma günüydü hafta sonu geçti, pazartesi günü gelmiş. "Çocuğum işte bir şey söylemiş, sen dinlememişsin." Ben de durumu izah ettim, o ara benim kılık kıyafetime kadar eleştirdi. Normal düzgün kıyafetler giymeye özen gösteririm. İşte diyor, "Öğretmenler takım elbiseyi niye bıraktı ki?"

3.4. Mobbing Davranışlarının Nedenlerine Yönelik Görüşler

Katılımcıların mobbing davranışlarının nedenlerine yönelik görüşlerinin benzerlik taşıması dikkat çekicidir. Sosyal medya, sosyal mesajlaşma programları ve BİMER vasıtasıyla öğretmenlerin aileler tarafından baskı altına alındığını ifade eden katılımcılar; ayrıca ailenin eğitim seviyesinin ve MEB'in her şikayeti ciddiye alıyor olmasının mobbing davranışlarının oluşmasında etken olduğunu düşünmektedir:

S20- *İşte değersizleştiriyor [öğretmeni]. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın BİMER'e yapılan saçma sapan şikayetleri kâle alması, eğitimi olumsuz yönde etkiliyor. [Öğretmen] Rehberliğini yapmakta da zorlanıyor. Eğitim alanında çok sınırlı bilgisi olan veliler, eğitimi yönlendirebilmek amacıyla öğretmenler üzerinde büyük baskı kuruyor. Aslı olan ya da olmayan her şeyi şikayet edebilmesi ve bunların artık kâle alınması, bizi böyle bir şeye soktu. Yani sınırsız bir veli memnuniyeti anlayışına doğru gidiyoruz... Benim lisans mezunu üç tane velim var, hiçbir problem yaşamıyorum. Ben konuşuyorum, o konuşuyor dinleyebiliyoruz birbirimizi. Sorun lise mezunu velilerimiz. Siz konuşamıyorsunuz bile. Kitle iletişim araçlarında yapılan olumsuz haberlerde öğretmenlerin hedef seçilmesi ve bu haberlerle, yorumlarla öğretmenin kendini savunmadan suçlu ilan edilmesi.*

S5- *Mesela en basit what's app grupları var. Çok rahatsızım. Öğretmen what's app grubumuz var, bir de ailelerin what's app grubu var. [Aileler] Orada ne ise konuşuyorlarsa, sonra bizim gruba yansıtıyorlar. Yani resmen böyle öğretmeni sıkıştırma politikası, öğretmeni etkisizleştirme, onu yönlendirme bunun üzerinde duruyorlar... Bu BİMER dediğimiz olay, öğretmenin işte televizyonlarda, gazetelerde*

sürekli yargılanması. Hiç olmayacak bir şekilde öğretmeni değersizleştiriyorlar. [Aileler] Şikayet edip soruşturma sürecine sokabiliyorlar. Bence [ailenin] onlara [şikayet kanallarına] bu kadar kolay ulaşmasının sonucu diye düşünüyorum [mobbingi].

S2- Veliler her şeyi biliyorlar günümüzde. Çünkü artık yasalar, yönetmelikler onlara bu hakkı veriyor.

S7- Cesaretlendiriliyor bu konuda [aileler] bakanlık tarafından, siz alo 147 açarsanız, o zaman öğretmen için de açın, öğretmen de şikayet etsin, yani öğretmenin de haklarını orada söylesin.

S12- [Aileler] Bu gücü devletten alıyor. Şu anda veli ön planda. [Aile] 147 hattına öğretmeni her konuda şikayet edebiliyor. Biliyorsunuz öğretmene aile, çocuk not verecek. Çocuk bana niye not verecek? Burada velinin bu kadar işin içine sokulmaması lazım.

S15- Sosyal medya da olsun, bakanlık tarafından olsun öğretmen korunmuyor. Öğretmeni şikayet hattı vardı 147, hala aktif olarak kullanılıyor.

S11- Öğretmeni destekleyen hiçbir şey yok. Küçük bir şeyde, hemen öğretmen [suçlanıyor]. Milli eğitim öğretmene sahip çıkmıyor. Şimdi düşünün veli öğretmeni şikayet etti ya, "Oh!" diyor sağda solda, "Öğretmen de soruşturma geçiriyor." diyor. Bundan zevk alıyor. Kendiyle gurur duyuyor veli. Büyük bir şey başardım sanıyor ve böylelikle çok mutlu oluyor. Medyada görüyor, medya buna çanak tutuyor.

S9- Hep iletişim kopukluğundan kaynaklanan şeyler bunlar, [aile] gelip seninle meseleyi konuşmuyor, geriden kendi kendine bir şeyler kuruyor, öğretmeni ilgili yerlere şikayet gidiyor... What's app olayı, tam bir dedikodu yatağı. What's app'ta başlarlar, "Filan öğretmen şöyle, falan öğretmen böyle yapıyormuş"... Tahsilli bir insan, bilir, bilinçlidir, bazı şeyleri eleştirir. Ama bilerek eleştirir. Bilgisi vardır o konuda eleştirir. Cahil onu görür, o da eleştirmeye kalkar, ama o bilgisiz eleştirir... [Aile] Şikayet ettiği zaman devlet kurumları da öğretmenin yanında olmuyor. O zaman da öğretmen yıpratıyor, kurumlar da [öğretmeni] yıpratıyor. Şikayet edenin tarafında oluyor genellikle [kurumlar].

Bazı katılımcılar ise, ailelerin okulda gün içerisinde yaşanan olaylarla ilgili, kendilerini dinlemeden, önyargılı davranarak; çocuklarının söylemlerine göre hareket ettiklerini, bu bakış açısının kendilerine mobbing davranışı olarak yansıdığını düşünmektedir:

S19- Birinci sınıf öğretmenlerimizin söylediğine göre, sanki velinin eğitim seviyesi yükseldikçe, çocuklardaki şımarıklık oranı yükseliyor. Artık onlarda da [ailelerde de] bilinç kalmamış. Eskiden ataerkildik, anaerkildik, şimdi çocukerkil aile olduk. Şu an çocuklar hakim [okula].

S16- Veli çocuktaki hataları kabul etmiyor ya da kabul etmek istemiyor. Biliyor ya da çözemiyor. Çocuğuna toz kondurmak istemiyor. Bu sefer çocukla öğretmen arasındaki ilişkiler olumsuz, soğuk bir havaya bürünüyor. Veli ile istenmeyen sonuçlar olabiliyor. Veli öğretmenin arkasından, diğer velileri yönlendirmeye çalışıyor. Öğretmenin ufak tefek hatalarından yararlanmaya çalışıyor. Öğretmenin eksikliği varsa, onu sınıfta hemen yayararak diğer velileri etkiliyor. "Öğretmen bunu yaptı, şunu yaptı." diyerek dedikodular çıkarıyor. Yani [aile] çocuğu ile öğretmenin

arasındaki ilişkiyi kullanarak, öğretmeni küçük düşürmeye, yıldırmaya ve öğretmene baskı uygulamaya çalışıyor.

Ailelerin kendisini genç olarak nitelendirmesi nedeniyle mobbing davranışlarına maruz kaldığını düşünen S13, bu düşüncesini şu şekilde dile getirmektedir:

[Beni] Genç gördüler. “Genç bu [öğretmen], yapabilecek mi, söyle mi böyle mi? İşte ben size bunu öneririm, böyle yapın. Tabii siz daha iyi bilirsiniz.” diyorlardı sonra. Ama altta yatan şeydi, hafiften hafiften anlıyorsun, bu işi kotaramayacak. Yani işimi bana öğretmeye çalıştılar.

3.5. Mobbing Davranışı Gösteren Ailelere Yönelik Görüşler

Çalışmaya katılan bazı sınıf öğretmenleri, mobbing uygulayan ailelerin art niyetli, kıskanç, şüpheli, bencil ve önyargılı olduklarını düşünmektedir:

S9- Öğretmenin kötü yönlerini, öğretmenin yüzüne söyleyemediklerini [bu aileler] birbirlerine söylüyorlar. Öğretmenle bire bir konuşamıyor, öyle bir medeni cesareti yok. Halkımızın cahilliği, iletişim kopukluğu ve kötü niyeti.

S18- Hala düşünüyorum da, hiç böyle bir velim olmamıştı. Bu velinin, sanırım psikolojik sorunları vardı. Kıskanma, çevresindeki kişileri bakışlarıyla aşağılama vardı. Aciz, aşağılık kompleksi vardı... Dedikodu ile beslenen insanlar [bu aileler]. Yani bir şey olsun da, çıkaralım da, konuşalım da, açık arıyorlar.

S6- Yani senin o iyi niyetini karşıdaki insanlar adeta suistimal ediyor. Sadece çocuklarının daha iyi bir sınıfta, ortamda bulunması [önemli aileler] için; öğretmenin geleceği karalanmış hiç sıkıntı yok. O sınıfta öğretmen bildiğini anlatacak, öğretmen öğrencilerine en iyi yüklemeyi yapacak; [aileler için] bu işin eğitim yönü hiç önemli değil. [Aileler] Sadece öğretime önem veriyorlar.

S20- Mesela ben idarecilikten ayrıldığımda sınıfa geldiğimde, üç öğrenci vardı. Veli o kadar ön yargılı ki. Veli benim gelir gelmez yetersiz olduğumu düşünüyordu... Aslında ilk günlerde başladı bizim çatışma. Ben idarecilikten alındım, buraya verdiler beni. Çocukları almak istiyorlardı bu sınıftan, yapamayacağımı düşünüyorlardı. Buna cesaret edebilmişlerdi.

3.6. Mobbing Davranışlarının Okul Ortamına Yansımaları

Katılımcılar mobbing davranışlarının kendileri üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsederken, bu durumun eğitim-öğretim faaliyetlerini de olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

3.6.1. Mobbing Davranışının Sınıf Öğretmenleri Üzerindeki Etkisi

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin bir kısmı, ailelerin uyguladığı mobbing davranışları nedeniyle duygusal olarak etkilendiğini, bazıları ise emekli olmayı akıllarından geçirdiğini, kimi katılımcılar ise sağlık sorunları yaşadığını belirtmektedir. Ailenin ‘öğrencilere işkence uyguluyor’ iddiasının kendisini çok üzdüğünü belirten S1, ailenin bu düşüncesinden dolayı sınıf içerisinde kontrol altında kalmaktan korktuğunu dile getirmektedir:

[Onlara] “Ama siz beni çok üzdünüz, sınıftaki heyecanımı kırdınız.” dedim. Bende bir heyecan var, yapmak istiyorum, kendimi parçalıyorum, kendi çocuklarımdan fazla bu çocuklara zaman ayırıyorum... Şunu diyemem, “Takmam!” diyemem. Takıyorsunuz, üzüyorsunuz. Sizde bir üzüntü oluyor. İşkence şikayetini duyunca çok şaşırırım... Sonuçta insanız, gün içerisinde güleriz, öfkeleniriz, bağırırız, kızarız, yüksek sesle konuşuruz. Çok yapmamakla birlikte yüksek sesle konuştuk, çocuk yine korktu, yine ürktü. Ben o çocuğa nasıl davranacağımı, yetişkin olmama rağmen, bilemiyordum. Nasıl davranacağım o çocuğa? Kaç santimetre yaklaşacağım? Ben devamlı o öğrenciyle nasıl ilgileneceğimi mi düşüneceğim? Kontrol altında kalmaktan korktum.

Sınıf içerisinde verdiği emeğe karşılık şiddet iftirasıyla şikayet edildiğini belirten S9, yaşadığı süreci şu şekilde ifade etmektedir:

Üzülüyorsun işte nasıl hissedeceksin? Emek veriyorsun çocuğa, bir sürü şey yapıyorsun, [aile] geliyor sana bir iftira [atıyor], o da seni üzüyor işte. Zaman zaman aklıma geliyor, canım sıkılıyor.

Ailelerin kendilerine yönelik yaptığı davranışların kendisini mutsuz ettiğini belirten S7, bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır:

Mutlaka beni etkilemiştir. Niye böyle olsun? Çünkü ben iyimser birisiyim. Çok sert, çok böyle otoriter, çok diktatör bir öğretmen değilim zaten. Ama öyle olduğum halde, yine de benim bu şekilde idareye yansıtılmam, hoşuma gitmedi, beni mutsuz etti. Öğretmenleri de bu kırıyor hence. Yani birçok öğretmeni de mutsuz ediyor, motivasyonunu kırıyor.

Ailenin uyguladığı mobbing davranışı üzerine hayatının en mutsuz dönemini geçirdiğini belirten S1, psikolojisinin bozulduğunu, rapor almak durumunda kaldığını belirtmektedir:

Hiç bu kadar mutsuz olduğum bir dönem olmamıştı hayatımda...Ve beni şikayet ederken de, diğer velileri de örgütlemeye çalışıyor. Ama bunu sanki sınıfta bir problem varmış gibi yansıtarak [yapıyor], tabii bu durum okulda yayıldı. Yani burası 2300 mevcutlu bir okul. Herkes tarafından duyuldu. Bir dönemimin mahvolmasına neden oldu bu aile. Tabii bu durum benim psikolojimi altüst etti. Beni çok yıprattı. Bir yandan velilerle mücadele edip, bir yandan da sınıfta okuma yazma çalışmaları yapmak, çok yıpratıcı bir durum yani. Bu yıl otuz yıldır yıpranmadığım kadar yıprandım yani. Tedavi gördüm. Hastalandım, hatta üç gün rapor aldım kendimi toparlamak için.

Ailelerle yaşadığı sorunlardan sonra strese bağlı olarak sağlık sorunları yaşayan S6 ve S18, yaşadıkları sağlık sorunlarını şu şekilde paylaşmaktadır:

İşte bu olaylardan sonra, geçen sene boğazımda nodül olduğu tespit edildi. Nodül biliyorsunuz stres, sinire bağlı olarak tiroid hormonun dengesini bozuyor. Tiroid hormonun çalışması strese yakın alakalı... [Eşim] “S6 Bey sen bir olay yaşamışsın.” dedi. Önce biz olayı eve götürmemeye çalıştık ama başaramadık. Çünkü ben bir hadiseyi yaşayınca onu çabuk dışavurabilen bir insanım. “Nereden anladın?” dedim. “S6 Bey sen [eskiden] daha espriliydin, şakacıydın. Seni bir psikologa götürdüm.” dedi. [Psikolog] Bana ilaç yazdı, depresyonla ilgili. İlaçları içmeye başlayınca tam robotlaştım. Sonuçta bu olay o kadar etkiledi. Bunlar hepsi baskının eseri.

S18- Bayılacaktım, gözüm karardı. Bir hafta rapor aldım. Derslere tam kendimi vermedim. Çok etkiledi. İnanın kabullenemedim. Nasıl olabilir böyle bir şey? Daha yeni yeni kabulleniyorum gibi geliyor bana. Birinci dönem hiç kabullenemedim.

Öğrencisine sınıfın tamamını sildirdiği iddiasıyla BİMER'e şikayet edilen S11, ailenin ithamlarından duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir:

"Benim küçücük çocuğuma, sınıfı sildirdi. Çocuğuma anne şefkatiyle yaklaşması gerektiği halde, hasta hasta bütün sınıfı sildirdi." Üç gün ağladım. Nasıl bir itham bu? Burada benim anneliğime büyük bir hakaret var. Anneliği ben o bayandan öğrenecek değilim. Çok üzuldüm. Yemin ediyorum bir insana, "Hırsızlık yaptın" demişsin ya da bu şekilde ithamda bulunmuşsun [fark etmiyor]. " BİMER'e yapılan şikayet üzere [benimle ilgili] sürekli yazışmalar [oluyor], başka bir okulun müdürü geliyor, benim ifademi alıyor.

Ailenin kendisine yönelik suçlayıcı ifadeler kullanması üzerine, uykusuz kaldığını ve bu durumun aile hayatına yansındığını belirten S8, yaşadıklarını şu şekilde ifade etmektedir:

Eyde uykusuz kaldım. Çok düşünüyordum. Eşim, "Seni bu kadar bu mesleğin üzüyorsa, değmez bırak emekli ol." dedi. Okula gelesin olmuyor, moralin bozuluyor. Kaç yılını geçirmişsin.

Ailelerin kendisini mesleği bırakma noktasına getirdiğini belirten S3, bu görüşünü "Bundan başka yapacağın mesleğin de yok yani. Mesleği bırakamıyorsun. Ama o raddeye geliyorsun." diyerek ifade etmektedir. S9 ise çalıştığı aile grubu nedeniyle emekli olmayı düşünmektedir, "Bu veliler yüzünden emekli olmayı düşündüm."

Ailelerin kendisine yönelik eleştirilerine dayanamayacak noktaya gelen S10, bu sınıfı bırakma noktasına geldiğinden bahsetmektedir:

Dedim ki yani, "Ben bu sınıfı bırakacağım." Gerçekten dayanamıyorum bunların [ailelerin] bu davranışlarına. Ben gideceğim müdüre söyleyeceğim, seneye birinci sınıf alayım. Gerçekten psikolojik, ruhsal durumum çöküntüye gidiyor. "Bunlar nedir böyle?" dedim.

Aileler ile çatışma yaşayıp şikayet edilmekten korktukların belirten S20, bu nedenle sınıf öğretmenlerinin sindirilmiş olduğunu öne sürmektedir:

Sindirilmiş durumdayız. Öğretmen veli ile, okul müdürüyle, basınla, üst makamlarla uğraşmak istemiyor. [Öğretmen] Uğraşsa da bir sonuç alamayacağını [biliyor], bunun popülist bir anlayış olarak, [idareciler tarafından] velinin haklı kabul edildiğini öğretmen kanıksamış.

3.6.2. Mobbing Davranışlarının Eğitim-Öğretime Etkisi

Çalışmaya katılan bazı sınıf öğretmenleri, ailelerin öğretmenler üzerinde egemen güç olduğunu, bu nedenle aile ile çatışmadan kaçındıklarını; bu durumun eğitim-öğretimin niteliğine olumsuz yansındığını ifade etmiştir. Kimi katılımcılar ise ailelerin uyguladığı mobbing davranışlarından sonra iş motivasyonlarının düştüğünü paylaşma gereği duymuştur. Çatışma yaşamaya başladığı aileler ile sorunları büyütmemek adına, sınıfta gördüğü bazı yanlışlara müdahale etmediklerini ifade eden bazı katılımcılar; bu şekilde bir çözüm üretmelerini "soruşturma konusu olmaktan korkmak" olarak açıklamaktadır:

S16- Önceden daha sert çıkardım öğrenciye. Şimdi ise daha dikkatli davranıyorum. Niye? Bir daha o sorunu yaşamamak için. Yani veliyle kötü bir sorun yaşamamak için, bazen de görmezden geliyorum. Mesela [öğrenci] sınıf içerisinde dersini yapmıyor, görmezden geliyorum, gidiyor dolanıyor, görmezden geliyorum. [Bahsedilen öğrenci] dün kötü bir kelime kullanmış bir çocuğa, şimdi bu olayı kalkıp veliye söylemiyorum. Çünkü beni anlamayacak ya da “Sen yine benim kızımı suçluyorsun.” diyecek. Veli ile çatışmadan kaçınıyorum. Veli ile daha yeni bir olay yaşadım. Veli hemen soruşturma açıyor, hemen müfettiş geliyor. Ben de soruşturma konusu olmak istemiyorum. Müfettişin benim yanıma gelmesini istemiyorum. Onun şeyiyle [korkusuyla], veli ile o olayları yaşarken biraz daha yumuşak gidiyorum ki şikâyet olsun, soruşturma olsun, onu istemediğim için. Kalmış üç ay, ben de alttan alıyorum.

S9- Azıcık bir öğretmen bir şeyler yapmaya kalksa, çocuklarını şöyle yapmaya, böyle yapmaya çalışsa, hemen şikâyet ediliyor. Ondan sonra öğretmen de ne yapıyor? “Banane!” diyor geriye çekiyor kendini. Çoğu öğretmen öyle şimdi... O olaydan sonra, önüne bir vizyon koyamıyorsun. Bende problemler var, dersin ortasında kalkıyor küfrediyor mesela. Ders yaptırıyor, ona, buna laf atıyor. Sen ona hiçbir şey yapamıyorsun. “Oğlum yerine otur!” o kadar. Oturursa oturuyor, oturmazsa sana da karşı çıkıyor. İşte bu korkudan. Şikâyet edilme korkusundan... Moralin bozuk olduğu zaman iyi ders anlatamazsın. ‘Etkilenmem’ diyene inanmam, herkes etkilenir, insan olan herkes etkilenir.

Ailelerin sınıf içerisine müdahalesinin eğitim-öğretimi olumsuz etkilediğini belirten S7 ve S20, öğrencilere istendik davranış kazandırma sürecinde problemler yaşadıklarını ifade etmektedir:

S7- “Öğretmen bağıyor sürekli.” diyor. Bağırır öğretmen, kırk tane çocuk, sesi çıkmıyor zaten, duyulmuyor, duyulması gerekir, illaki bağırarak konuşacak sınıfta yani. Çocuk korkuyormuş öğretmen bağıyor diye. [Aileler] Öğretmeni kendi kafasına göre şekillendirmeye çalışıyor. Şekillendirilen öğretmenden ne olur? Ne yapabilir ki? Hiçbir şey yani. İşte müfredat neyse iyi kötü onu verir çıkar. Böyle bir döngü olur yani. Yazık, nesil heba bu sefer. Bir tek okutmakla olmuyor. Sadece A’yi, B’yi öğretmekle olmuyor. Değerlerimiz var, ahlaki değerlerimiz var, doğruluk, dürüstlük var. Aslında onlar lazım bize ama. O konularda hiçbir şey yapamıyoruz.

S20- Örneğin verilen ödevler, belgeler eleştiriliyor ya da öğrencilere karşı yapılan tutumlar eleştiriliyor. Diğer okullardan örnekler verilerek kıyaslamalar yapılıyor. Bu şekilde bir baskı oluyor. Bu baskı kendimizi yetersiz hissetmemize neden oluyor. Veli bize [öğretmenlere] egemen güç oldu artık. Eğitimsel açıdan çocuğa olumlu davranışlar kazandırmaya çalışmaktan ziyade; velinin gönlünü kazmaya çalışan öğretmen yığınları olduk.

Bazı katılımcılar aileler ile yaşadığı anlaşmazlıklar nedeniyle sınıf içinde rahat hissetmediklerini, bu nedenle sınıf içinde nasıl davranacakları konusunda yaşadıkları gelgitleri şu şekilde dile getirmektedir:

S12- Tabii etkileniyorsun. “Acaba ben bu çocuğa neden ödev yapmadın?” dersem, çocuk diyecek ki “Öğretmen bana kızdı.” Ben çocuğa kızdım diye, “Veli bana kızacak mı?” veya “Oğlum yapmışsın ama şunları da tamamla.” dersem, [Veli] “Öğretmen ödev bakmadı, başından savdı.” mı diyecek?

S2- Şu oldu [ailelerin müdahalesi nedeniyle] istediğim gibi hareket edemedim sınıfta. Üzerimde psikolojik bir baskı var. “Bunu da yapsam suç mu olur? Bunu da desem çocuğa suç mu olur?” Hep bunu düşündüm.

S16- Ders yaparken, o şeyi hissediyorsun, o baskıyı hissediyorsun. Velinin sana yaptığı o şiddeti, baskıyı, tacizi hissediyorsun. O günün, birkaç günün böyle geçer. Bir şeyi yaparken öğretmen kendini kontrol altında tutuyor. “Acaba yanlış mı algılanırım? Yanlış mı yapıyorum? Bir etkinlik yaparken, veli ne der?” Veli profilini göz önüne getiriyorsun.

Kimi katılımcılar, ailelerin kendilerine yönelik tutum, davranış ve ithamları nedeniyle baskı altında bırakıldıklarını, bu sebeple sınıf içinde motivasyon kaybı yaşadıklarına dikkat çekmektedir:

S18- Dikkatli olmak gerekiyor, ama dikkatli olunca da mesafeli oluyorsun. İşini iyi yapamıyorsun, öğrenciyle mesafe, onunla mesafe yazık. Yapacağın bazı şeyleri yapamıyorsun. Ne hayallerim vardı, yok şu anda.

S4- Bizim iş motivasyonumu eksiltmiyor, yok ediyor. Motivasyonu geç, beni benlikten ediyor. Moralimi bozuyor. Sınıfa başta bunu yansıtmamak için elimizden geleni yapmamıza rağmen [başaramadık], zatürre olmuş bir öğretmeni sınıfa soktuğunuzda, “Öksürmeden ders anlat.” demeye benzer [bu durum]. Yani “Bizi etkilemiyor.” diyen bir insan bu konuda yalan söylüyor ya da eksik söylüyor. O zaman o insanın duyguları yok demektir. Bugün bir profesörü, cumhurbaşkanı götürün [sınıfa] kendisine iftira atıldığında etkilememesi diye bir şey yok. Öğrenciye yansıtmamaya çalıştım. Ne yapmışımdır? %100 ders yapacaktımdır, [performansımı] %10'lara düşürmüştür.

S2- Diğer öğrencilerim de ağlamaya başladı sınıfta. “Biz de annemizi istiyoruz.” diyorlar. Çocuklar haklılar. Her gün sınıfa giriyorsun, ağlayan öğrenci sayısı artıyor. Üçü dört oldu, dörtü beş oldu. Yani koro halinde ağlamayla sınıfa giriyorum. Bende zaten motivasyon girer girmez düşüyor.

S14- Tabii eski düzen yoktu [sınıfta]. İster istemez insan şeyden düşüyor, 15-20 gün girdim, çıktım [sınıfa] sadece. Olumsuz etkilendim, olumsuz etkilenilmeyecek gibi değil ki. Adam sana resmen başka şekilde iftira atıyor. Hiç yapılmayan, hiç görülmeyen, akla hayale gelmeyen bir şey.

S5- Evet bazen o dönemler motivasyonumu düşürdüğü oldu. İnsan nasıl hissediyor? Geldiğim yerde takdir edilen bir öğretmendim, buraya geldiğinizde aniden böyle bir veli profili ile karşılaşmak sıkıntı. Değersiz hissettirdiler ama toparladım ben yani.

S3- İştahımız kaçtı, şevkimiz kırıldı yani. Çok iştahlıydık. Okula kalorifer getirdik, oyun parkı kurduk. Böyle olduktan sonra, kıymeti yokmuş, insanlar nezdinde. Sen o kadar emek veriyorsun, karşılığında bunu gördüğünde, insanı bezdiriyor.

S6- Moralim bozukken sınıfa girdim. İllaki onu kulak ardı etmek istiyorsun ama içinden silemiyorsun. Yani senin o iyi niyetini karşıdaki insanlar adeta suistimal ediyor. Onu atamıyorsun, biz de duygusal bir insanız. Yaşadığın o olumsuzluğu ya da senin iyi niyetli davranışını, kötü niyetliymiş gibi addetmesi beni rahatsız etti. Günlerdir aylardır rahatsız etti yani.

3.7. İdarecilerin Mobbing Olaylarına Bakışı

Çalışmaya katılan bazı sınıf öğretmenleri, ailelerin öğretmenlere uyguladığı mobbing davranışlarına karşı okul idaresinin kendilerini koruyucu bir tutum sergilediğinden bahsederken, kimi katılımcılar ise okul idaresinin, bazı durumlarda aileler ile beraber hareket ederek, mobbing davranışlarının kendilerini hedef almasına katkı sağladığından bahsetmektedir:

S2- İdare oldukça iyiydi. Çok yardımcı oldular. “Kesinlikle işinize bakın.” dedi müdür bey. “Canınızı hiç sıkmayın biz sizden çok memnunuz. Her zaman yanımızdayız. Motivasyonunuzu bozmayın.” dediler.

S11- Başka okuldan müfettiş geldi. Benim de açıklamamı aldı. BİMER’e ne yazılıyorsa, mutlaka soruşturma geçiriliyor öğretmene dair, biliyorsunuz. Hayatımda ilk kez o soruşturmayı geçirdim. Soruşturma sonucunda zaten, en küçük ceza neyse onu veriyorlar. “Kınama mıydı?” onu veriyorlar. Bu iş yüzünden kınama cezası aldım... Soruşturmayı yürüten müdür, çok pozitif bir insandı. Tanımıyordum, beni, “Böyle şeyler bizim de başımıza geliyor, biz de soruşturma geçiriyoruz. Bunu çok abartmayın.” diye telkin etti. Benim enerjimi yükseltti.

S6- O zaman müdür yardımcısı devreye girdi. “Tamam, sizin çocuğunuzu bu sınıftan alacağız.” dedi. Ama çocuğu istedikleri öğretmene değil de başka bir öğretmene vereceklerini ya da başka bir okula verebileceklerini söyledi [müdür yardımcısı].

Okul idarelerinin mobbing uygulayıcısı ailelere karşı kendilerini savunduklarını belirten sınıf öğretmenlerinin aksine; bazı sınıf öğretmenleri okul idaresi tarafından ailelerin cesaretlendirildiğini ifade etmektedir:

S14- Üç beş veli toplanıp müdür yardımcısının yanına gidiyorlar. “Biz onu şikayet edeceğiz.” diyorlar. İyi bir idareci ne yapar bu durum karşısında, ya öğretmeni haberdar eder, ya da öğretmeni yanına çağırır, velilerle görüşür veya “Tamam ben aldım notumu, öğretmenle görüşeceğim, böyle bir şey varsa hemen kesilecek, ben müdahil olacağım.” der. Ama bizim idareci, “Tamam siz gidin şikayet edin, yazın dilekçelerinizi, ben sizin arkanızdayım.” diyor. Velilere güven veriyor. Bu da idareci işte. Art niyet arıyorum ben.

S1- Sonra okul müdürüne şikayet edilmişim. Müdür bey beni çağırdı. En çok üzüldüğüm konulardan biri de, ben bu okulda yirmi yılın üzerinde görev yapan bir öğretmenim, tabii ki müdür bey beni çağırarak, yapılan işlerle ilgili soracak yani. Ama bu konuyu anlamadan, dinlemeden çağırdı.

S9- Müdür yardımcısı [taciz eden veliyi] örgütledi... Bu müdür yardımcısıyla bizim fikir ayrılığımız şöyle oldu. Eylemler başladı, nöbet tutmama, okulda da bir tek ben nöbet tutmadım... [Bu nedenle] Bu müdür yardımcısı, taciz suçlamasında bana karşı örgütledi veliyi. Bazı velileri kendine göre ayarlamış, beni tuzağa düşürmeye çalışıyorlardı... O zaman ben idareyi bilgilendirdim. Bana böyle böyle mesajlar geldi on beş tatilde, bilginiz olsun. Müfettişler geldiğinde bana sordular, “Hocam sen bunları idareye bildirdin mi?” “Bildirdim” dedim. Müdür inkar etmiş bunu. “Bana öyle bir kağıt vermedi.” diye. İki taneydi dilekçe, birini imza attırıp ona verdim, diğerini kendime aldım.

3.8. Mobbing Davranışları ile Baş Etme Yöntemleri

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri mobbing davranışları ile baş etmek için çeşitli öneriler getirmiştir. Bazı katılımcılar mobbing davranışlarının önüne geçmek için mobbing uygulayan ailenin çocuğunun sınıfını değiştirmeyi tercih ederken, bazı katılımcılar ailelere karşı ikna edici dil kullanmıştır. Kimi katılımcılar ise mobbing davranışlarına maruz kalmamak için temkinli olmayı çözüm olarak görüyorken, bazı katılımcılar öğretmene yönelik mobbing davranışlarına ket vurulması için devletin rolüne dikkat çekmektedir. Bazı sınıf öğretmenleri, aileler ile yaşanan çatışmaların mobbing davranışlarına evrilmemesi için sorun yaşadıkları ailelerin çocuklarını bir başka sınıfa yönlendirerek çözüm ürettiklerini belirtmektedir:

S1- Ben aileyi çağırdım. “Yanlış yerden başlamışsınız. Birincisi böyle bir işkence düşünceniz varsa, teknoloji çok gelişti, önce bir hastaneye başvururdunuz, önce bir işkenceyi tespit ederdim. Bir izi vardır yani bu işkencenin, vurma mıdır, dövme midir? Sonra gelirdiniz bana, insanız sonuçta, bunu neden yaptın arkadaş bize bir açıklama getir.” derdiniz... “Başka bir arkadaşımıza verin.” dedim. Öğrenciyi başka bir sınıfa gönderdik. Çocuklar gün içerisinde burada başka şeylere de maruz kalıyor. Düşüyor, yüzü kızarıyor, dizi çiziliyor bilmem ne. Vatandaş eğer benim hakkımda böyle büyük bir şeye kapıldıysa, yarın “Acaba öğretmen mi yaptı?” diyecek. Ben niye kendimi böyle bir baskının altında bırakayım.

S2- Sınıf değişikliği yaptık. Bu kez gittiği sınıfta, yine oturmak istedi hala. Öğretmen arkadaşımız halayı sınıfa almak istemedi, üç gün geldi, dördüncü gün [öğrenci de] okulu bıraktı, gelmedi.

S11- Bu kadar beni BİMER'e şikayet etti. O zaman ona ne düşer, benden çocuğunu alıp, başka sınıfa vermek düşer. Zaten olması gereken de o.

S8- İdareye dilekçe yazdım. Dilekçe de şu “Veli, şu durumlardan dolayı benim moralimi bozdu, enerjimi düşürdü, benim sınıfa girme isteğimi, hevesimi, neşemi benden almaya başladı. Ben bu veli ile çalışmam.” İdareye bu dilekçemi verdim.

Dört yıldır çalıştığı köy okulunda, tüm tuvaletleri öğrencilere temizlettiği iddiasına maruz bırakılan S3, bu okulda çalışmak istemediği için tayin istediğini paylaşmaktadır:

Zaten tayinimi ondan sonra istedim ben. Yani ben tayin istemeyi düşünmüyordum o okuldan.

Bazı katılımcılar ise meslektaşlarından farklı çözümler üretmişlerdi. İki yıl boyunca ailelerle sorun yaşayan S6 ve ailelere güvenemediğini belirten S5 temkinli hareket ettiklerinden dile getirmektedir:

S6- Ve sonuç bu çocukları gönderene kadar, biz bu sıkıntıyı yaşadık. Ama ben temkinli davranmak zorunda kaldım, dikkatli davranmaya çalıştım. Eğer ben o sınıfta en ufak hata yapsaydım bu [durum] gün yüzüne çıkacaktı ve arkası benim aleyhime gelecekti. Mümkün olduğunca sınıfta sivri uçlu, ne değnektir, ne cetveldir bunları hiç bulundurmamaya [çalıştım]. Oldu ki elimde tutuyorum, tak birisi resmini çekti, fotomontajla yaklaştırır onları. Öğrenciyle cetveli fotomontajla birbirine yaklaştırır. Bu hali bile düşündüm. Ya da mesela sesimi çekebilir. Ses tonuma, efendim öğrencilerle iletişimime, her şeyime dikkat etmeye çalıştım. Televizyonlarda, ulusal televizyonlarda öğretmeni rezil etmeye çalışan veliler var.

S5- Ama ben hala tetikteyim, hala temkinliyim. Çünkü güvenmiyorum buranın veli profiline. Çünkü hemen arkamdan bir şey yapabilirler. Benim için değil, bütün arkadaşlar için bu olabilir. En küçük bir olayı bile büyütebiliyorlar... İşimi çok iyi yapmaya çalışıyorum her şeyden önce. Çok şükür tecrübeliyim, nerede ne yapmam gerektiğini biliyorum.

Kimi katılımcılar kendilerine yöneltilen eleştirilere karşı kendilerini savunduklarını belirtmektedir. Bazı katılımcılar ise aileyi ikna etme yolunu tercih etmektedir:

S4- Oturuyoruz, çok saçma sapan şekilde, aynı o yalan gemisine binip, o iftira gemisine binip orada kendimize rol biçiyoruz. Kendimizi savunuyoruz. Ben yapmadım, valla bilmiyorum. Bana yaşatılan çok mesnetsiz iddialarla meşgul oluyorum.

S7- Bu sefer siz de ne yapıyorsunuz? [Aileye] Testlerini gösteriyorsunuz. “Bak bunları çözmüş, bunları yapamamış.” İkna etmeye çalışıyorsunuz... İyi bir iletişim kurmaya çalışıyorum. O ters, siz ters oldunuz mu iş yürümüyor. Hani alttan alarak, onu sakinleştirerek götürmeye çalışıyorum.

S20- Aileler, çocuğunu mutsuz görünce direkt sorumlu [olarak] öğretmeni görüyor. Bunu da şikayet olarak dile getiriyor. Biz de artık yönetimle aramız bozulmasın, şikayete konu olmayalım diye mecburen alttan almış oluyoruz.

S16- Yani onu [aileyi] da ikna etmeye çalışıyorsun, alttan alıyorsun bir yerde. Eğer biraz sert bir tutum izlediğin zaman, olay büyüyor. Veli senin karşında daha kötü davranışlar sergileyerek, onu okula yaymaya çalışıyor, bütün öğretmenler arasında yaymaya çalışıyor, idareye yaymaya çalışıyor. Veli o şekilde geldiği zaman, sen de onun gibi davrandığın zaman ipler kopuyor, çözemiyorsun zaten olayı.

Bazı meslektaşlarının aksine ailelere karşı sert bir tutum izlediğinden bahseden S19, ailelere sınır koyduğundan bahsetmektedir:

İşime karıştırmam. Karıştırdıkları zaman da hemen sınırımı koyarım. Benim tarzım bu, ben bu şekilde çalışırım. Bana uyacaksınız, istemiyorum dersiniz bu sizin özgür iradeniz. Beni herkes sevmek zorunda değil, ben de herkesi sevmek zorunda değilim. Ama birbirimize saygı duymak zorundayız. Herkes çocuğunu istediği öğretmene ve istediği okula götürmekte serbest, bu birinci kuralımdır.

Mobbing davranışlarına ket vurulabilmesi için çeşitli öneriler getiren S9 ve S4, öğretmenlerin devlet tarafından korunması gerektiğini düşünmektedir:

S9- Öğretmeni yargılayanlar, öğretmenlikten anlaması, bilmesi lazım. Öğretmenliğin ne olduğunu bilmeyenlerin öğretmeni yargılamaması lazım. Her şikayet ciddiye alınmamalı. Şikayet eden veli öğretmenlikten anlamayan kişi. [Devlet tarafından] Öğretmenlik mesleğine olan saygı tekrar kazandırılmalı, öğretmenin statüsü güçlendirilmelidir.

S4- Soruşturma neticesinde aklanan öğretmenin yerine, devlet öğretmenin hakkını aramadığı sürece, ben olsam Milli Eğitim Bakanlığı'ni kapatırım. Beni şikayet et tamam, yapmış olabilirim, düşmez kalkmaz Allah, hatta at beni. Ama ben yapmadıysam, beni nasıl yargılıyorsan, “Gel bakalım buraya, sen benim öğretmenimin vaktini çaldın, bunun bedelini öde.” Çünkü bu iş yapılmayacak seviyeye doğru gidiyor. Soruşturma neticesinde, karşı davayı devlet açmıyorsa bu

aşağılanmanın devamıdır. Bunun önüne geçilmediği sürece eğitim ve öğretimi kimse düzeltemez.

Ailelerin sınıfa müdahalesini bir başka şekilde önlemeye çalışan S13, ailelerin mobbing uygulamasına tecrübesiyle karşı koyduğunu, ayrıca aileleri sınıf içi etkinliklere dahil ettiğini ifade etmektedir:

Şimdi onu biraz daha yumuşattık, şeye çevirdik, müdahale anlamında değil ama sınıfta çocuğunuzu görmek istiyorsanız, veli katılımı şeklinde, geliyor kendi ders anlatıyor. Ona çevirdik. Mesela işte satranç konusunda bilinçliyse, geliyor satranç anlatıyor, çocuklara yardım ediyor veya müzik konusunda şeyse, geliyor çocuklara müzik anlatıyor... Ben işime karışmalarına müsaade etmediğim için beni etkilemedi yaptıkları. Yeni başlayan öğretmenler kendilerini yetersiz hissedebilir. Bir iki yıllık öğretime olsaydım yetersiz hissedebilirdim, kendime soru işareti ile yaklaşabilirdim. Ben ne yaptığımdan emin olduğum için hiç kötü hissetmedim. Beğenip beğenmemek değil, herkes herkesi beğenecek diye bir şey yok. "Bir sürü öğretmen var, alırsın öbürüne götürürsünüz." dedik.

Aile tarafından iftiralara maruz bırakıldığını düşünen S14, bu durumdan soruşturma sürecinde, ailenin kendisine hakaret içeren mesajlarını kanıt olarak kullanarak aklandığını belirtmektedir:

Benim elimde bütün delillerim var. [Şikayet eden velinin] Ne yaptığımı biliyorum. Beş buçuk yaşındaki çocuğu öğretmen neden taciz etsin? 18-20 yıldır bu okuldayım. Bu zamana kadar olmamış da, bundan sonra mı olacak? Neyse müfettiş geldi. Bana gönderdiği mesajları verdim. Elimdeki mesajlar olmasa, ben belki de açığa alınıyordum.

Mesleğinde 20 yılını dolduran S17, mobbing uygulayıcısı bir aile ile karşılaşırsa emekli olabileceğini ifade etmektedir:

Benim korkacağım hiçbir şey yok. Ben yirmi yılımı doldurmuşum. Emekli olurum. En kötü ihtimalle emekli olurum, gider özel okulda çalışırım. Genç öğretmenlerin işi zor, Allah kolaylık versin.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

İlkokullar öğretmen-aile ilişkisinin, çocukların yaş grubu ve ihtiyaçları nedeniyle, en yoğun yaşandığı kurumlardır (Graham-Clay, 2005; Meşeci, 2008). Bu ilişkinin öğrencilerin eğitsel ve öğretimsel başarısında yadsınamaz bir etkisi bulunur. Bu nedenle aileler ve öğretmenlerin birlikte, çocukların istenilen başarıya ulaşması için, yoğun çaba gösterdiği kabul edilir. Buna rağmen, alanyazında yapılan çalışmalar, bu varsayımın bazen geçerli olmadığını göstermektedir (Palmieri ve Palma, 2017). Daha açık ifade etmek gerekirse, aileler ile öğretmenlerin bazı noktalarda çatışma yaşadıkları belirlenmiştir. Bu çatışmalar, kimi zaman, ailelerin öğretmenler üzerinde baskı kurmasına neden olarak, öğretmenlerin mobbing mağduru olması ile sonuçlanabilmektedir (Altunay, Oral ve Yalçınkaya, 2014; Čech, 2010; Yaman, Vidinlioğlu ve Çitemel, 2010). Nitekim literatürle paralel olarak bu araştırmanın bulgularına göre, çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin birçoğunun aileler tarafından mobbing davranışlarına maruz bırakıldığı belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin, mobbing davranışlarına maruz bırakılmalarının nedenlerine ilişkin verdiği yanıtlar, mobbing uygulayan kişiden kaynaklı nedenler ve kurumsal nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, Leymann (1996), Zapf (1999) ve Ocak (2008) mobbing davranışlarına neden olarak; kurum kültürü, kişiler arası ilişkiler, mobbing uygulayan kişilerden kaynaklanan faktörlerin etkili olduğuna dikkat çekmiştir. Literatürle paralel olarak, çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin birçoğu, mobbing uygulayan ailelerin art niyetli, kıskanç, ön yargılı, cahil, empati becerisi zayıf, bencil, kompleksli, açık arayan insanlar olduklarını ve bu nedenle kendilerine mobbing uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde, literatürle uyumlu bir başka bulgu da, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kurumsal tutumunun ailelerin sınıf öğretmenlerine yönelik mobbing davranışlarını teşvik edici olduğunun tespit edilmesidir. Sınıf öğretmenlerinin birçoğu BİMER ve Alo 147 hattına yapılan her şikayetin MEB tarafından ciddiye alınmıyor olmasının kendileri üzerinde baskı unsuru olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, bazı sınıf öğretmenleri, okul idaresinin mobbing davranışı sergileyen aileleri çeşitli nedenlerle örgütleyerek yönlendirici olduğunu ya da mobbing davranışlarına müsaade ettiğini belirtmiştir.

Alanyazında yapılan araştırmalara göre, mobbing uygulayıcısı bireyler; öğretmenlerin sosyal ilişkilerini, itibarını, yaşam kalitesini ve mesleki yeterliliğini hedef alan mobbing davranışları sergilemektedir (Altunay, Oral ve Yalçınkaya, 2014; Cemaloğlu ve Ertürk, 2008; Hubert ve Veldhoven, 2001). Araştırma bulgularına göre, sınıf öğretmenlerinin ifadeleri, ailelerin öğretmenlere uyguladığı mobbing davranışlarının türlerinin, öğretmenlerin mesleki itibarına ve sağlığına saldırı ya da sınıf içi etkinliklere müdahale şeklinde geliştiğini göstermektedir. Literatürdeki araştırma sonuçlarına paralel olarak, mobbing mağduru olan bazı sınıf öğretmenleri, ailelerin kendilerine yönelik çeşitli iftiralar atarak mesleki itibarlarını zedeleme çabası içine girdiklerini ifade etmişlerdir. Nitekim bazı katılımcıların, öğrencilere şiddet ve cinsel istismar uyguladığı iftiralarıyla mobbing mağduru olduğu belirlenmiştir.

Leymann (1996) mobbing davranışlarının oluşum sürecinde, mobbing uygulayıcısı bireylerin, mağdur bireyin mesleki yeterliliğine yönelik doğrudan ve dolaylı eleştiriler getirdiğinden bahsetmektedir. Bu araştırma sonucuna göre, ailelerin sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde aldıkları kararlara fiili olarak müdahale eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Katılımcılar, ailelerin sınıf oturma düzenine, dersin işlenişinde kullanılan yöntem ve tekniklere, öğrencilere davranış kazandırma sürecine, öğrencilere verilen karne notları ve ödevlere müdahale ettiklerini; aldıkları kararların sürekli sorgulandığını belirtmektedirler. Nitekim ailelerin bu tutum ve davranışlarından dolayı, kimi sınıf öğretmenlerinin kendilerini yetersiz hissetmeye başladığı belirlenmiştir. Ayrıca bazı katılımcıların soruşturma konusu olma ve aile ile çatışma yaşamaktan çekinme gerekçesiyle, sınıf içerisinde öğrencilere olumlu davranış kazandırma sürecinde pasif rol üstlendikleri belirlenmiştir. Bu durumun eğitim-öğretimin niteliğini olumsuz etkilediği görülmektedir.

Konuya ilişkin yapılan çalışmalar, mobbing davranışlarına maruz bırakılan bireylerin sağlıklarının bozulduğunu belirlemiştir (Einarsen, 1999). Literatürle uyumlu olarak, bazı katılımcıların yaşadıkları stres ve baskı nedeniyle uykusuzluk yaşadığı, ilaç kullandığı; kimi katılımcıların ise okula gitmek istememe, motivasyon kaybı, endişe, tedirginlik, korku vb. gibi duygular geliştirdikleri belirlenmiştir.

Konu ile ilgili yapılan birçok çalışma, bu araştırmayla benzer sonuçları işaret etmektedir (Aquino ve Byron, 2002; Ertürk, 2005; Ocak, 2008). Mobbing mağduru olan sınıf öğretmenlerinin, işini iyi yapmaya çalışan, dürüst, iletişim kanalları açık, olaylara pozitif ve eleştirel bakabilen, iyi niyetli, güvenilir insanlar olduğu görülmektedir. Bu araştırma sonucunda ailelerin sınıf öğretmenlerinin iyi niyetli davranışlarını kötüye kullandıkları; öğretmenlerin bu davranışlara zaman zaman anlam veremedikleri ve hayal kırıklığı yaşadıkları belirlenmiştir.

Bu konuyla ilgili yapılan bir başka araştırmaya göre, mobbing davranışlarına maruz bırakılan bireyler, bu davranışlarla mücadele etmek adına bireysel ve hukuksal yolları çözüm aracı olarak kullanmaktadır (Altunay, Oral ve Yalçınkaya, 2014; Şimşek, 2013). Bu bilgiye paralel olarak, sınıf öğretmenlerinin, ailelerin uyguladıkları mobbing davranışları ile baş etmek için çeşitli yöntemler geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu yöntemlerin birçoğunun bireysel savunma mekanizmaları oluşu dikkat çekicidir. MEB'in yetersiz desteği nedeniyle, katılımcıların birçoğunun hukuksal mücadele yolunu tercih etmedikleri görülmektedir. Araştırma sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin; mobbing uygulayıcısı aile ile iletişim kurma ve ikna edici bir dil kullanma, okul idaresi ile iletişim kurma, çatışma yaşanan ailenin çocuğunun sınıfını değiştirme, ailenin davranışlarını görmezden gelme, başka bir kuruma tayin isteme, emekli olmayı seçenek olarak düşünme, temkinli olma vb. gibi önlemler ile ailelerin kendilerine mobbing uygulamasına ket vurmaya çalıştığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri ailelerin mobbing uygulamalarının önlenmesi için, öğretmenlerin saygınlığının devlet makamlarınca korunması gerektiğini; bu amaca ulaşmak için mobbing uygulayıcısı aileye karşı devletin karşı dava açarak öğretmeni koruması gerektiği önerilerini getirmişlerdir. Eğitim kurumlarının amacı hem eğitsel hem de öğretimsel hedeflere ulaşarak; ülkemizin ihtiyaç duyduğu bireyleri nicelik ve nitelik olarak geleceğe hazırlamaktır (Adıgüzel, Ergünay ve Dalioğlu, 2016). Bu açıdan değerlendirildiğinde, "mobbing" kavramı bahsedilen amaçlara ulaşılmasının önündeki engellerden bir tanesi olarak dikkat çekmektedir. Bu araştırma sonucuna göre, sınıf öğretmenlerinin birçoğunun, karar verici mekanizma olarak, eğitim-öğretime yön vermekte zorlandıkları belirlenmiştir. Bu duruma sebep olan en önemli faktörler, bazı ailelerin öğretmenlere yönelik tutum, davranış, düşünceleri ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın uygulamalarıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın her şikayeti ciddiye alarak öğretmenlere yönelik uyguladığı mevcut politikaların, öğretmenlerin toplumsal hayatta saygınlığını kaybetmesine, çok kolay eleştirilmesi ve işini yapamıyor olmasına neden olmaktadır. Ayrıca ailelerin uyguladığı mobbing davranışlarının, sınıf öğretmenleri üzerinde yıpratıcı etkileri olduğu görülmektedir.

Okullarda yaygın şekilde görülen mobbing davranışlarının önlenmesi için öncelikle bu davranışlara neden olan faktörlerin tespit edilmesi gerekir. Bu bakımdan mobbinge maruz bırakılan kişilerin bu davranışları nasıl algıladıkları ve bu davranışlar ile nasıl baş ettikleri önemlidir. Ayrıca okul ortamlarından mobbing davranışlarıyla baş edilebilmesi için yasal süreçlerin işletilmesi kadar, bu davranışları önleyici çalışmaların da önemlidir. Sınıf öğretmenlerine yönelik mobbing davranışlarına ket vurulabilmesi için; Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgütsel olarak birtakım önlemler alması faydalı olacaktır. Araştırma bulgularına göre, sınıf öğretmenleri MEB'in açtığı soruşturmaları ailelerin kendilerine uyguladıkları mobbing davranışı olarak algılamaktadır. MEB'in aileler tarafından kendilerine yöneltilen her şikayeti ciddiye almaması, sürecin informel yollarla

araştırılması, Şikayet gerekçesine yönelik kanıt bulunması durumunda formel yollarla ğretmen ile ilgili gerekli işlemleri yapması doğru olacaktır. Ayrıca MEB'in öğretmenlere yönelik Őikayetlere dayanarak açtığı soruştırmaların, ğretmen lehinde sonuçlandığı durumlarda, bakanlığın Őikayetçi olan aileye karşı dava açarak, öğretmenlere yönelik gerçekleşecek iftira, dedikodu vb. gibi ithamların önlenmesi sağlanabilir.

Çalışmaya katılan sınıf ğretmenlerinin, mobbing davranışlarıyla baş etmek için uyguladığı yöntemlerin, kalıcı ve sorunu ortadan kaldırmak için yeterli çözümler olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, okulun paydaşları olan okul idarecileri, sınıf öğretmenleri ve ailelere mobbing davranışlarının doğası, olası sonuçları ve bu davranışlarla etkin bir Şekilde baş edebilmeleri için eğitim verilmesi yerinde olacaktır. Okulun paydaşlarından olan ailelerin eğitim sürecinin dışında tutulması mümkün değildir. Ailelerin mobbing davranışlarına yönelik algılarının araştırmacılar ile MEB tarafından incelenmesi ve ulaşılan sonuçlara göre gerekli hukuksal, bireysel ve kurumsal önlemlerin alınması önem arz etmektedir. Mobbing davranışlarının oluşum nedenleri, bireyler ve kurumlar üzerindeki etkileri ve bu davranışların okul ortamlarından dışlanması amacıyla, okul idarecileri, branş öğretmenleri ile ülkemizin tüm bölgelerini kapsayacak bir çalışmanın yürütülmesi eğitim ortamlarının daha sağlıklı olmasına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, toplumsal Őiddetin yaygınlaştığı günümüzde, okulların da bu olaylardan etkilendiği görülmektedir. Bu açıdan çocuklarımızı geleceğe hazırlayacak olan eğitim kurumlarında bu davranışların önlenebilmesi gerekir. Okullarda başarılı bir eğitim için nitelikli öğretmenlere ihtiyaç duyulduğu kadar, öğretmenlerin kendilerini okul ortamında huzurlu ve güvende hissetmesi de önemlidir. Bu araştırma sonucundan da anlaşılacağı üzere, sınıf öğretmenleri okul ortamında, maruz kaldıkları mobbing davranışları nedeniyle, kendilerini rahat hissetmedikleri görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin huzurlu bir Şekilde çalışacağı okul ortamının oluşturulması önemlidir.

KAYNAKÇA

- Altunay, E., Oral, G., ve Yalçinkaya, M. (2014). Eğitim kurumlarında mobbing uygulamalarına ilişkin nitel bir araştırma. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 62-80.
- Aquino K. & Byron K. (2002). Dominating interpersonal behavior and perceived victimization in groups: Evidence for a curvilinear relationship. *Journal of Management*, 28 (1),69-87.
- Aşır, S. K., ve Akın, G. (2014). İlköğretim okullarındaki yıldırma (mobbing) toplumsal cinsiyet bağlamında bir bakış. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 584-602.
- Carbonaro, S. (2014). *Building effective communication methods between teachers and parents for student success in Title I schools*, Doktora Tezi, California State University, East Bay.
- Čech, T. (2010). Mobbing in primary schools: Effects on interpersonal relationships and school climate, options for protection and prevention. *School and Health 21 Papers on Health Education*, 347 -356.
- Celep, C. & Eminoğlu, E. (2012). Primary school teacher's experience with mobbing and teacher's self-efficacy perceptions. *Social and Behavioral Sciences*, 46, 4761 – 4774.
- Cemaloğlu, N. ve Ertürk, A. (2008). Öğretmen ve okul müdürlerinin maruz kaldıkları yıldırmanın yönü. *Bilig Dergisi*,46, 67-86.
- Creswell, J. W. (2013). Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni. (Çev. Ed. Demir, S. B.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çelebi, N. ve Kaya, G. T. (2014). Öğretmenlerin maruz kaldığı mobbing (yıldırma): Nitel bir araştırma. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 5(9), 43-66.
- Çınar, O., ve Akpunar, E. N. (2017). Mobbing ve iş performansına ilişkin öğretmen algılarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 41-58.
- Çiftçi, S., Saban, A., Şahin, İ., ve Pirinç, B. (2016). İlkokullarda mobbing uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. XV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Muğla.
- Çomak, E. ve Tunç, B. (2012). İlköğretim Öğretmenlerinin İlköğretim Okullarında Yaşadıkları Yıldırma Durumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 197-208.
- Divincová, A. & Siváková, B. (2014). Mobbing at workplace and its impact on employee performance. *Human Resources Management & Ergonomics*, 8, 20-34
- Einarsen, S. (1999). The nature and causes of bullying at work. *International Journal of Manpower*, 20(1/2), 16-27.

- Ertürk, A. (2005). *Öğretmen ve okul müdürlerinin maruz kaldıkları yıldırmanın yönü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Graham-Clay, S. (2005). Communicating with parents: Strategies for teachers. *School Community Journal*, 16(1), 117-129.
- Hubert A. B., & Veldhoven M. V. (2001). Risk sectors for undesirable behaviour and mobbing. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 10(4), 415-424.
- Kelly, D. J. (2005). Reviewing workplace bullying: Strengthening approaches to a complex phenomenon. *Journal of Occupational Health and Safety – Australia and New Zealand*, 21(6), 551-564.
- Kıldan, A. O. (2011). Öğretmen-çocuk ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 103-120.
- Lasater, K. (2016). Parent-teacher conflict related to student abilities: The impact on students and the family-school partnership. *School Community Journal*, 26(2), 237-262.
- Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(2), 165-184.
- Mason, J. (2002). *Qualitative Researching*. Second Edition. London: SAGE Publications.
- Mercanlıoğlu, Ç. (2010). Çalışma hayatında psikolojik tacizin (mobbing) nedenleri, sonuçları ve Türkiye'deki hukuksal gelişimi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 37-46.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma. Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. Turan, S.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Meşeci, F. (2008). Öğretmenin sosyalleştirici rolü ve istenmeyen davranışlarla başa çıkma. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 115-125.
- Mimaroğlu, H. ve Özgen, H. (2008). Örgütlerde güncel bir sorun: "mobbing". *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8, 201-226.
- Nielsen, M. B. & Einarsen, S. (2012). Outcomes of exposure to workplace bullying: A meta-analytic review. *Work & Stress*, 26(4), 309-332.
- Ocak, S. (2008). *Öğretmenlerin Okulda Duygusal Taciz (Mobbing)'e İlişkin Algıları (Edirne İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Özgan, H. ve Aydın, Z. (2010). Okul-aile birliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *New World Sciences Academy*, 5(3), 1170-1189.
- Özer, B., Bozkurt, N., ve Tuncay, A. (2014). İstenmeyen öğrenci davranışları ve öğretmenlerin kullandıkları başa çıkma stratejileri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(2), 152-189.
- Palmieri, C. & Palma, M. (2017). The relationship between school and community as an opportunity to rethink teaching. *US-China Education Review A*, 7(1), 49-57.

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. Bütün, M. ve Demir, S. B.). Ankara: Pegem Akademi.
- Sadık, F. (2002). İlköğretim I. aşama sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(10), 1-23.
- Şimsek, A. S. (2013). Mobbing kaderimiz midir?. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 1(2), 36-45.
- Tigrel, E. Y. ve Kokalan, O. (2009). Academic mobbing in Turkey. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 3(7), 1473-1481
- Yaman, E., Vidinlioğlu, Ö., ve Çitemel, N. (2010). İşyerinde psikoşiddet, motivasyon ve huzur: Öğretmenler çok şey mi bekliyor? Psikoşiddet mağduru öğretmenler üzerine. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1). 1136-1151.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Zapf, D. (1999). Organisational, work group related and personal causes of mobbing/bullying at work. *International Journal of Manpower*, 20(1/2), 70-85.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Mobbing is an action performed by a group of people at a workplace to a person, which includes constant and frequent humiliation, intimidation and hostility and as a result of these behaviors an individual can not protect himself or herself (Hubert ve Veldhoven, 2001). Studies related to the subject have showed that institutional culture and personal relations are effective factors of performing mobbing behaviors in institutions (Hubert ve Veldhoven, 2001; Leymann, 1996; Zapf, 1999). Individuals who are exposed to mobbing behaviors resort to individuals and legal ways to deal with these behaviors (Zapf, 1999). As in other institutions, mobbing behaviors also occur in schools. In this research, it is aimed to determine the primary school teachers' perceptions about mobbing behaviors that parents impose on them and their ways of coping with these behaviors. For this purpose, the study focused on the following questions:

1. What kind of mobbing behaviors do parents impose to primary school teachers?
2. What do primary school teachers think about the causes of mobbing behaviors that parents impose on them?
3. How do primary school teachers cope with mobbing behaviours parents impose on them?

2. Method

Qualitative research methodology has been chosen to find out primary school teachers' perceptions about mobbing behaviors that parents impose on them and their ways of coping with these behaviors. For this purpose, participants have been determined according to criteria sampling method. In the research, a demographic information form and a semi-structured interview form were used as data collection tools. (Patton, 2014). All interviews were made by audio recording. After that, records of participants were transcribed. The sample was composed of primary school teachers who were willing to participate to the study. The pilot of the interview questions was carried out with a primary school teacher who was not included in the study. The data obtained as a result of the interviews was analyzed with descriptive analysis technique (Yıldırım ve Şimşek, 2008). The results of the interview were coded on the data, then the codes were put together and the themes were formed which will form the main points of the research results.

3. Findings, Discussion and Results

Findings, obtained as a result of the analysis, are organized around the main themes of primary school teachers' views on mobbing behaviors, the reasons for these behaviors and how to cope with mobbing behaviours.

3.1. Parents as a Pressure Factor to Primary School Teachers in Schools

According to the interviews, primary school teachers felt that parents put pressure on themselves, so they did not feel comfortable in the classroom.

S17-I will be a teacher of first-class next year and I am afraid of the parents, not the students. They constantly intervene, they interfere in everything. I think of myself as being followed, any person who feel that way, can be successful?

3.2. Parents' Mobbing Behaviors to Classroom Activities

Primary school teachers who participated to the study thinks that parents tend to actually intervene in classroom activities.

S5-For example, what parent said at first time, "They cannot do this homework, it's too much." Another parent said, "Homeworks are less." Look, one says something else, the other says something else.

3.3. Parents' Mobbing Behaviors Towards Personality of Primary School Teachers

Some primary school teachers who participated to the research expressed that some parents impose mobbing on them with claiming that their children had been sexually abused and subjected to violence by teachers.

S14- In the first grade there was a child of five and a half years of age. The kid could not pull his pants back from the toilet. When he came back to the class, the pants fell. I helped the kid pull his pants. There were other kids in class, too. After that, one of the parents made a complaint to the ministry about me: "The teacher harassed the child. " He made up such incidents.

3.4. Reasons for Mobbing Behaviors

Participants think that parents put pressure on them by using social media, social messaging programs and Prime Ministry Contact Center (BİMER).

S5- For example, there are groups of what's app. I'm very uncomfortable with it. I mean, this groups are such a policy of squeezing the teacher, ineffecting the teacher, directing him to their desire.

3.5. Opinions About Parents

Some primary school teachers who participate to study think that the parents that perform mobbing behaviours are malicious, jealous, skeptical, selfish, and prejudiced.

S18- This lady, I think, had psychological problems. There was jealousy, humiliation in the eyes of the her. These families are those who feed on gossip.

3.6. Reflections of Mobbing Behavior to School

Participants think about the negative effects of mobbing behaviors on themselves and besides that they think this behaviours also effect negatively educational activities.

3.6.1. The Effects of Mobbing Behavior on Primary School Teachers

Some of primary school teachers who participated to study stated that they were emotionally affected by the mobbing behaviors.

S9- What can you feel? You give the child a lot of effort, the family comes up with a slander, and it hurts you. From time to time, it comes to my mind.

3.6.2. The Effects of Mobbing Behaviors on Education

Some of the primary school teachers who participated to study thinks that parents were the dominant force over them and therefore they avoided conflict with the parents.

S16- Now I am more careful. Why? Not to face that problem again. I mean I sometimes ignore them in order not to have with a bad problem with the parents.

3.7. Perception of School Principals about Mobbing Behaviours to Teacher

Some primary school teachers who participated to study thinks that the school principals have a protective attitude towards mobbing behaviors that the parents impose on the teachers. On the contrary some participants have mentioned that the school principals have contributed to mobbing behaviors in some cases by working with the parents.

S2- The principal was pretty good. He was very helpful. "Look at your work, we are very pleased with you. We are always with you. Do not break your motivation. " said the principal.

3.8. Methods of Coping with Mobbing Behaviors

While some participants prefer to change the child's classroom in order to avoid mobbing behaviors, some participants have used persuasive language against their parents.

S11- Parent made a complaint about me. Then what they should do? They must take their child and give it to another class. That's what it's supposed to be.

4. Discussion and Suggestions

The results of the study showed that most of the primary school teachers who participated to the study were exposed to mobbing behaviors by parents. Studies on this subject emphasize that person-based and institutional reasons can be expressed as reasons for the exposure of primary teachers to mobbing behaviors. Consistent with the literature, according to the results of this research, most of the primary school teachers who participated to the study stated that the parents who perform mobbing behaviours are malicious, jealous, prejudiced, ignorant, selfish, lack of empathy skills and therefore they impose mobbing on teachers. Likewise, another finding consistent with the literature is that the Ministry of National Education's institutional attitude encourages parents' mobbing behaviors towards primary school teachers. According to research findings, primary school teachers emphasize that the types of mobbing behaviors that parents perform have developed as an attack on professional reputation, health of the teacher or as an intervention in classroom activities. Moreover, some primary school teachers who were mobbing victims have stated that parents have made an effort to undermine their professional reputation by making various slanders against themselves. As a matter of fact, it has been determined that some participants are mobbing victims with allegations that they have committed violence and sexual abuse to their students. Consistent with the literature, some participants experienced insomnia due to stress and pressure; some participants have developed emotions such as; loss of desire to go to

school, loss of motivation, feelings of worry, anxiety, fear etc. It has been determined that primary school teachers have developed various methods to cope with the mobbing behaviors that the parents have performed. It is remarkable that many of these methods are individual defense mechanisms. It has been determined that most of the participants do not prefer the legal ways to struggle due to the inadequate support of the Ministry of National Education. It seems that the methods of primary school teachers to cope with mobbing behaviors are not permanent and not sufficient solutions to eliminate the problem. For this reason, it would be appropriate to provide specific education about mobbing, possible consequences and coping effectively with these behaviors to school principals, teachers, and parents, who are partners of the school.